

עירובין פרק רביעי מי שהוציאוהו

(עירובין מא, ב)

משנה:

מי שהוציאוהו נכרים (חוץ לתחום) או רוח רעה (שנכנס בו שד, ונטרפה דעתו, ויצא חוץ לתחום, ואחר כך נשתפה, והרי הוא חוץ לתחום) - אין לו אלא ארבע אמות; החזירוהו (לתוך התחום) - כאילו לא יצא (והרי כל העיר לו כארבע אמות כבתחילה, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח);

הוליקוהו לעיר אחרת (והרי היא מוקפת מחיצות), נתנוהו בדיר או בסהר (שהן מוקפין, והקיפן גדול): רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים: מהלך את כולה (דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כארבע אמות); רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים: אין לו אלא ארבע אמות.

מעשה שבאו מפלנדרסין (שם מקום) והפליגה ספינתם בים (כשהיא מתרחקת משפת הים ונכנסת לאמצעי קרי ליה 'הפלגה'; ולשון לעז הוא, שקורין לשלולית הים [עומק הים] 'פילג'); רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה (היו מהלכין בכל הספינה, דאף על פי שהספינה הולכת בשבת ויצאו חוץ לתחום - הווי כמי שיצא חוץ לתחום וניתן בדיר או בסהר, שהספינה - מחיצות לה), רבי יהושע ורבי עקיבא לא זזו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמן (בגמרא מפרש).

פעם אחת לא נכנסו לנמל (פורט"ו בלעז, ששם הספינות יוצאות מן הים לשפתו) עד שחשיכה, אמרו לו לרבן גמליאל: מה אנו לירד (מן הספינה לתוך העיר? כלומר: באנו מחוץ לתחום משחשיכה!)?

אמר להם: מותרים אתם, שכבר הייתי מסתכל והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה.

גמרא:

תנו רבנן: 'שלשה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו, אלו הן: עובדי כוכבים, ורוח רעה, ודקדוקי עניות. למאי נפקא מינה?

למיבעי רחמי עליהו;

שלשה אין רואין פני גיהנם, אלו הן: דקדוקי עניות, וחולי מעיין, והרשות (מי שיש לו נרשין); ויש אומרים אף מי שיש לו אשה רעה;

ואידך?

אשה רעה - מצוה לגרשה!

ואידך?

זימנין דכתובתה מרובה; אי נמי אית ליה בנים מינה ולא מצי מגרש לה.

למאי נפקא מינה?

לקבולי מאהבה (דמכפרי עליה);

שלשה מתין כשהן מספרין (אפילו יש בהן חיות הרבה = שמדברים, אף על פי כן מתין פתאום), ואלו הן: חולי מעיין, וחיה, והדרוקן (חולי הפה, מושג"א).

למאי נפקא מינה?

למשמושי בהו זוודתא (לזמן תכריכין).

אמר רב נחמן אמר שמואל: יצא לדעת - אין לו אלא ארבע אמות. פשיטא: השתא מי שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ארבע אמות, יצא לדעת מיבעיא?

אלא אימא 'חזר לדעת אין לו אלא ארבע אמות' (מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת לתוך התחום - לא הוי כחזיריהו, דתנן במתניתין 'כאילו לא יצא').

הא נמי תנינא: 'החזירוהו נכרים - כאילו לא יצא': החזירוהו - הוא דכאילו לא יצא, אבל הוציאוהו נכרים וחזר לדעת - אין לו אלא ארבע אמות!

אלא אימא 'יצא לדעת והחזירוהו נכרים - אין לו אלא ארבע אמות';

הא נמי תנינא: 'הוציאוהו ... והחזירוהו - כאילו לא יצא': הוציאוהו והחזירוהו - הוא דכאילו לא יצא, אבל יצא לדעת - לא!

מהו דתימא (מתניתין) 'לצדין' קתני (ו'החזירוהו' דסיפא - מילתא באפי נפשיה היא, ולא אהוציאוהו נכרים קאי, והכי קאמר): 'מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת (בין כשהוא עומד בחוץ בין שחזר לדעת) - אין לו אלא ארבע אמות, אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים (ומי שהיה חוץ לתחום והחזירוהו נכרים, בין שהיתה יציאתו ראשונה לדעת בין שלא לדעת אלא באונס) - (הוי) כאילו לא יצא' - קא משמע לן (רב נחמן דסיפא דמתניתין - ארישא מהדר) .

בעו מיניה מרבה: הוצרך לנקביו (זה שהוציאוהו נכרים) מהו (מהו לצאת מארבע אמותיו) ?
אמר להם: 'גדול כבוד הכריות שדוחה את לא תעשה שבתורה' (לאו דלא תסור (דברים י"ב) - ותחומין נמי דרבנן) .
אמרי נהרדעי: אי פיקח הוא (האי דנצרך לנקביו ויהבו ליה רבנן רשות למיפק חוץ לארבע אמותיו) - עייל לתחומא, וכיון דעל - על (ומותר, 'כאילו לא יצא', דהא ברשות על, ולא גרע מ'החזירוהו') .

אמר רב פפא: פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו (ביום טוב) אפילו במזיד - לא הפסידו את מקומן (וכל העיר להן כארבע אמות, ויש להן לכל רוח אלפים אמה אם יום טוב הוא, ואי שבת - מותרין לאכילה במקום שחזרו); מאי טעמא? - אנוסין נינהו (על ידי המוציאן) .
איתיביה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא: 'רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין' (אסורין לזוז אותן מארבע אמותיהן, ולא לאוכלן אפילו חזרו, אלא אם כן חזרו שוגגין) ; בשוגג - אין, במזיד - לא!
תנאי היא, דתנאי: 'פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו' (במקום שהן שם: אם יש אדם שעירב לאותו צד, או שהיו בני עיר אחרת סמוכים להן), במזיד לא יאכלו;

(עירובין מב, א)
רבי נחמיה אומר: במקומן (אם חזרו למקומן) יאכלו, שלא במקומן (כל זמן שהן חוץ לתחום) לא יאכלו; מאי 'במקומן' (דשרי רבי נחמיה: היכי חזרו) ?
אילימא במקומן (אפילו) במזיד (דחשיב להו אנוסין, והוי כהוציאוהו נכרים והחזירוהו) - והא קתני בהדיא (אחריתי בהדיא): 'רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין' : בשוגג - אין, במזיד - לא! אלא לאו (על כרחך האי) 'במקומן' - בשוגג (בשוגג קאמר, מכלל דתנא קמא אף במזיד שרי היכא דחזרו, ותרתי קולא אית ליה), וחסורי מחסרא והכי קתני:

'פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג - יאכלו; במזיד - לא יאכלו;
במה דברים אמורים? - שלא במקומן (שלא חזרו) - הוא דבמזיד לא יאכלו, אם יצאו במזיד), אבל (חזרו) במקומן - אפילו במזיד יאכלו, ואתא רבי נחמיה למימר: (האי 'בשוגג יאכלו' במזיד לא יאכלו' דקאמר 'אשלא במקומן' - אינו כן, אלא במקומן איתמר) אפילו במקומן נמי: בשוגג (דאם חזרו למקומן בשוגג) - אין, במזיד - לא (לא יאכלו, ותנא קמא אית ליה דרב פפא) !

לא: במזיד (אפילו) במקומן - דכולי עלמא לא פליגי דאסור, והכא - בשוגג שלא במקומן פליגי: תנא קמא סבר: בשוגג שרי שלא במקומן, ורבי נחמיה סבר אפילו שוגג, במקומן - אין, שלא במקומן - לא (במזיד - אפילו במקומן לתנא קמא אסור, ומתניתין לא תחטרנה, אלא כדקתני: דלא איירי תנא קמא בחזרה כלל, ורבי נחמיה - אשלא במקומן אתי לאפלוגי: דקאמר תנא קמא שוגג יאכלו, ואתא רבי נחמיה למימר האי חילוק דיהבת בין שוגג למזיד - לאו אשלא במקומן איתמר, אלא במקומן, והכי קאמר רבי נחמיה: חזרו במקומן יאכלו - בהאי שוגג דקאמרת, אבל שלא במקומן - אפילו בשוגג לא יאכלו) .

והא מדקתני סיפא (מדתני בהך אחריתי): 'רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין' שוגג - אין, במזיד - לא, מכלל דתנא קמא סבר במזיד נמי שרי (מכלל דבתרתי פליגי, ותנא קמא במזיד במקומן נמי שרי, דאי חדא קולא הוא דמיקל ורבי נחמיה בההוא הוא דפליג - הכי איבעי ליה למיתני, כדתניא בקמייטא: 'במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו' - ואנא ידענא: דאשוגג דשרי תנא קמא שלא במקומן - קאתא רבי נחמיה למימר: הא דשוגג דשרי - במקומן הוא דשרי, שלא במקומן - לא, ומדתנן לעולם אסורין עד שיחזרו שוגגין' - שמע מינה לתנא קמא דשרי היכא דאיכא חדא להתירא, כגון שוגג שלא במקומן או מזיד במקומן - כיון דאיכא חדא לטיבונא! וקאמר רבי נחמיה: לעולם אסורים עד דאיכא תרתי להתירא: שוגג, ובמקומן, ולעולם תנאי היא) !
שמע מינה .

אמר רב נחמן אמר שמואל: היה מהלך ואינו יודע תחום שבת - מהלך אלפים פסיעות בינוניות (דרך הליכתו של אדם: אמה), וזו היא תחום שבת.

ואמר רב נחמן אמר שמואל: שבת בבקעה (יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח) והקיפה נכרים מחיצה בשבת (ולדירה, כגון שהקיפה לדור בתוכה, דאי לאו הכי - ביותר מבית סאתים לא משתריא לטלטולי בה אלא ארבע אמות) - מהלך אלפים אמה (מהלך בה אלפים - דלא מהני ליה הנך מחיצות להיותה לו כארבע אמות, דכי אמרינן 'כל הבית כולו כארבע אמות' - היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום, אבל הכא: דבשעת שבייתה לא הוו מחיצות - לא, ואפילו לרבן גמליאל, דאמר בהוציא אוהו נכרים ונתנוהו בדיר או בסהר', דאף על גב דלא שבת באויר מחיצות - נעשית לו כארבע אמות, ומהלך את כולה - התם הוא דמי שהוציא אוהו נכרים אין לו אלא ארבע אמות - הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות; אבל הקונה שבייתה שיש לו אלפים אמה - לא הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות אלא אם כן שבת באויר; ותדע דהא רב הונא וחיא בר רב - תלמידי דרב יניהו, ואמר רב: הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר, והכא אסרי כשמואל! ובמתניתין נמי הכי תנן לקמן, בפרק 'כיצד מעברין' (עירובין טא, א): 'ומודד' שאמר נותנין לו אלפים אמה - אפילו סוף מדתו כלה במערה אינה לו כארבע אמות, ואילו הוציא אוהו נכרים ונתנוהו בה - מהלך את כולה, והא - דברי הכל היא) ומטלטל כולה (אפילו חוץ לאלפים, שאין לו רשות להלך) על ידי זריקה (מותר לטלטל על ידי זריקה, כלומר: מותר לזרוק שם, דקיימא לן: מחיצה העשויה בשבת - שמה מחיצה, וממילא שמעינן דבתוך אלפיים מטלטל כדרכו, דהא מחיצות יניהו);

ורב הונא אמר: מהלך אלפים אמה ומטלטל ארבע אמות (כאילו לא היתה שם מחיצה, וטפי מארבע לא, ואפילו בזריקה: דלא שני לן בין טלטול כי אורחיה לטלטול דזריקה אלא במקום שמוטר לטלטל ואסור להלך, כגון: מתוך התחום לחוץ התחום, אבל במקום שהוא מותר להלך, אי שרי לטלטל בזריקה - שרי נמי לטלטל כי אורחיה, ואי אסיר - תרוייהו אסירי, וכיון דאסור ליה רב הונא לטלטל באלפים שלו - אפילו זריקה נמי אסור, וטעמא מפרש ואזיל).

(ומקשינן לרב הונא: וניטלטל כולה (ואפילו חוץ לאלפים) על ידי זריקה (דהא קיימא לן 'מחיצה הנעשית בשבת מחיצה היא', בפרק שני (עירובין כ, א), ונחי דאיהו לא מצי אזיל, כיון דלא שבת באוירה - לא הוי לה כארבע אמות, אבל מכל מקום מחיצות יניהו)?

שמא ימשך אחר חפצו (חוץ לאלפים, הלכך גזרינן טלטול בזריקה אטו הילוך); באלפים (שהוא מותר להלך בהן) מיהת ליטלטל, כי אורחיה (ולכא למיגזר בהו משום שמא ימשך אחר חפצו ניטלטל כי אורחיה טלטול גמור, וכל שכן זריקה, דהא מחיצות מעלייתא יניהו)? (ומשני: משום דהוי כמחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה (כיון דחוץ לאלפים אסור לטלטל אפילו בזריקה, משום שמא ימשך אחר חפצו, וכל שכן כי אורחיה - דהא אין יכול להלך שם ולטלטל, מיתסר נמי באלפים משום דהוי אלפים דיליה נפרצין לחוץ לאלפים דאסירי ליה, משום גזירה שמא ימשך, דהא אין הפסק ביניהן, והויא מחיצה הנפרצת במלואה למקום האסור לה). חייא בר רב אמר: מהלך אלפים אמה ומטלטל באלפים אמה (אפילו כי אורחיה, וחוץ לאלפים לא, אפילו בזריקה).

כמאן? דלא כרב נחמן ולא כרב הונא (ומה נפשך: אי גזר שמא ימשך - אפילו אלפים ניתסרו משום מחיצה הנפרצת למקום האסור לה, ואי לא גזר שמא ימשך - לטלטל חוץ לאלפים בזריקה)! אימא 'מטלטל כארבע'.

אי הכי - היינו דרב הונא!?

אימא 'וכן אמר רבי חייא בר רב'.

אמר ליה רב נחמן לרב הונא: לא תיפלוג עליה דשמואל (דרב נחמן משמיה דשמואל אמרה), דתניא כוותיה (דלא גזרינן שמא ימשך), דתניא:

(עירובין מב, ב)

'היה מודד (הנותן עירובו, ובא לילך ממקום עירובו אלפים) ובא וכלתה מדתו בחצי העיר (בחצי עיר אחרת שעירבו את כולה; אי נמי ביום טוב) - מותר לטלטל בכל העיר כולה ובלבד שלא יעבור את התחום (אלפים ממקום עירובו) ברגליו (דכיון דלא שבת בתוכה - לא הויא ליה כארבע אמות)'; במאי מטלטל (בכל העיר, הואיל ותני שלא יעבור את התחום ברגליו), לאו על ידי זריקה (אלמא: לא גזרינן שמא ימשך)? אמר רב הונא: לא! על ידי משיכה (במשיכה לא גרסינן, ומאן דגרס לה - הכי קאמר: ורב הונא אמר לך: האי דקתני 'מותר לטלטל בכל העיר כולה' - במשיכה קאמר: שמוך מחוץ לאלפים לתוך אלפים, דהתם ליכא למיגזר שמא ימשך: דלאו חפציו הוא עד דמיייתי ליה לגואי, וכי מיייתי ליה - תו לא מפיק ליה)!

אמר רב הונא: היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר (להלך).

פשיטא (דהא כלו אלפים שלו)!

אימא 'יש לו חצי חצר' (אותו חצי של חצר שבתוך תחומו - מותר להלך כי אורחיה, והתירא איצטריכא לאשמעינן, ולאן איסורא דאידך פלגא).

האי נמי פשיטא (דפלגא: דבתוך מדתו אית ליה)!

מהו דתימא ליחוש דלמא אתי לטלטולי ככולה - קא משמע לן.

(גירסה שניה ברש"י: הכי גרסין - **אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר; פשיטא** - דהא שמעינן ליה לרב הונא דגזר שמא ימשך **אימא יס לו חצי חצר** - אותו חצי חצר שבתוך תחומו - מותר לטלטל כי אורחיה, והתיירא איצטריך לאשמועינן, ולאן איסורא דאיך פלגא; **הא נמי פשיטא** - דפלגא דבתוך מדתו שרי, דלא דמי לשבת בבקעה, דהתם - איכא למיסר לטלטולי אפילו בתוך אלפים משום טעמא דנפוצה, דההיא ודאי נפוצה למקום האסור לה: שהרי מחיצות הללו לא היו כאן מבעוד יום, והיתה אסורה לכל אדם, וכשהוקפה בשבת והועילו לזה שבתוכו לאלפים - הועילו לו ולא לחוץ אלפים שהן חוץ מתחומו, והאי חוץ לאלפים - לא היה לו שום היתר אצל שום אדם, הלכך הוי מקום האסור - ואוסר, אבל חצר - אין לומר בה חילוק פירצה למקום האסור, דהא מבעוד יום חדא היא ונהי דאסרי להאי לטלטולי חוץ לאלפים על ידי זריקה - משום שמא ימשך, אבל בתוך מדת תחומו - מותר לטלטולי כי אורחיה.)

אמר רב נחמן: מודה לי הונא (אף על גב דגזר שמא ימשך): **היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה** (כנגד שפת הקירוי, והבית חוץ למדתו הוא, וכגון שנפרץ כותל הבית שנשתייר מלמעלה קירוי, ונפרץ בית לחצר שבפניה, דלא הוי בית נפרץ למקום האסור) - **מותר לטלטל בכל הבית** (על ידי זריקה, ואף על פי שאסור ליכנס לתוכה ברגליו); **מאי טעמא?** - **הואיל ותקרת הבית חובטת** (והכא לא גזרינן שמא ימשך **הואיל ותקרות הבית חובטות** כלומר: נראות כיוודות וסותמות, ואיכא היכר ולא ממשיך, שהרי עיניו נותן בתקרה וסימן הוא ששם כלתה מדתו).

אמר רב הונא בריה דרב נתן: כתנאי (אי גזרינן שמא ימשך אי לא): **'הויליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו בדיר או כסהר: רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים: מהלך את כולה; ורבי יהושע ורבי עקיבא אומרים: אין לו אלא ארבע אמות'; מאי, לאו רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה דאמרו 'מהלך את כולה': דלא גזרי הילוך דיר וסהר** (היכא דנתנוהו נכרים בו) **אטו הילוך בבקעה** (דאין בה מחיצות: דהתם אין לו אלא ארבע אמות, כדתנן בריש פירקין: ובדיר וסהר, אף על גב דלא שבת באויר מחיצותיה מבעוד יום - כארבע אמות דמיין ליה, הואיל ובאונס יצא מתחומו), **ומדהילוך** (דיר וסהר) **אטו הילוך** (דבקעה) **לא גזרי** - **טלטול אטו הילוך** (כגון שבת בבקעה ביום טוב: שהילוך אסור לו חוץ לאלפים במקום שביתתו, וטלטול דזריקה מותר בלא מחיצות) **לא גזרי** (שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים אטו הילוך: שמא ימשך אחר חפצו, כרב נחמן, ואף על גב דבשבת בבקעה והקיפוהו נכרים לא סבירא להו כוותיה, דהא לדידהו אף על גב דלא שבת באויר מחיצות שרי - בהא מיהא כרב נחמן קיימי, דלא גזרינן שמא ימשך; אי נמי: בשבת בבקעה נמי סבירא להו כוותיה, דהא דשרו ליה הכא - משום דנאנס הוא), **ורבי יהושע ורבי עקיבא** - **דאומרים 'אין לו אלא ארבע אמות'**, **דגזרי הילוך דיר וסהר אטו הילוך דבקעה**, **ומדהילוך אטו הילוך גזרי** - **טלטול אטו הילוך נמי גזרי!**

ממאי? דילמא כי לא גזרי רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הילוך סהר ודיר אטו הילוך בקעה, הני מילי התם: דשני מקומות הן (ולא דמי אהדדי: דיר וסהר יש להן מחיצות, בקעה אין לה מחיצה, הלכך לא מיחלפי), **אבל טלטול אטו הילוך דמקום אחד הוא** (כגון ששבת בבקעה ביום טוב) - **הכי נמי (אימא) דגזרי גזירה** (שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים) **שמא ימשך אחר חפצו** (דהא חד מקום הוא, ולית להו דרב נחמן כלל)! **ורבי יהושע ורבי עקיבא נמי, ממאי דמשום דגזרי הוא? דילמא משום דקא סברי: כי אמרינן 'כל הבית כולו כארבע אמות דמי', הני מילי היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום, אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום - לא** (לא הוי כארבע אמות, ולהכי לא מישתרי בהילוך; אבל טלטול דזריקה לעולם אימא לך דשרי ליה בכל הדיר וסהר בזריקה, ולא גזרינן שמא יזוז וימשך)?

אמר רב: הלכתא כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה; ושמואל אמר: הלכתא כרבן גמליאל בספינה, אבל בדיר וסהר לא. דכולי עלמא מיהת הלכה כרבן גמליאל בספינה - **מאי טעמא?** **אמר רבה: הואיל ושבת באויר מחיצות מבעוד יום** (הויא לה ספינה כארבע אמות).

רבי זירא אמר: הואיל וספינה נוטלתו מתחילת ארבע ומנחתו בסוף ארבע (כלומר: משיצא זה חוץ לתחום - לא נקט ליה ארבע אמות: דספינה כל שעה היא מהלכת בכל קפיצה וקפיצה יותר מארבע אמות, נמצא שאין לה תורת ארבע אמות כלל, שלא עמד פסיעה אחת בתוך ארבע אמות, הלכך לא קנו לו ארבע אמות;

לישנא אחרינא: כגון שהספינה הולכת למזרח והוא מהלך בתוכה למערב, שהספינה מחזירתו כל שעה לתוך ארבע אמותיו;

וקשיא לי: תינח הליכה, אבל אם חזר לדאש האחר היכי מישתרי? ובמתניתין לא חילק רבן גמליאל בין שהוא מהלך לצד זה בין שהוא מהלך לצד שהספינה מהלכת, וזהו לשון דודי ר' שמעון מפי הרב,

לישנא אחרינא: כלומר: כשעוקר את רגלו קודם שיניחנה - הספינה מוציאתו מארבע אמות שלו ונכנס לתוך ארבע אמות אחרות על כרחו, והוה ליה כמי שהוציאוהו נכרי חוץ מארבע אמותיו ונתנוהו לתוך ארבע אמות אחרות, שנותנין לו ארבע אמות, וכן לעולם, וזה עיקר.)

מאי בינייהו (בין רבה לרבי זירא) ?
 איכא בינייהו שנפחתו דופני ספינה (וביטלו המחיצות: דרבה ליתא, דרבי זירא
 איתא), אי נמי בקופץ מספינה לספינה (ובאור מחיצותיה של זו לא שבת: לרבה אין
 יכול להלך בזו, ולרבי זירא שרי).
 ורבי זירא, מאי טעמא לא אמר כרבה?
 אמר לך: מחיצות -

(עירובין מג, א)
 להכריח מים עשירות (ולא חשיבי מחיצות לעשות ספינה כולה כארבע אמות) !
 ורבה מאי טעמא לא אמר כרבי זירא?
 במהלכת (דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו) - כולי עלמא לא פליגי (אפילו
 רבי עקיבא מודי דשרי); כי פליגי בשעמדה (ובשעת עמידתה - קנו להו ארבע אמותיהן, ואפילו
 הכי שרי רבן גמליאל משום אור מחיצות). (וללישני בתראי על שעת עמידה נחלקו).

אמר רב נחמן בר יצחק: מתניתין נמי דיקא דבמהלכת לא פליגי;
 ממאי? - מדקתני 'מעשה שבאו מפלנדריסין והפליגה ספינתם כים;
 רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה, ורבי יהושע
 ורבי עקיבא לא זזו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמן'; אי
 אמרת בשלמא במהלכת לא פליגי - היינו דקתני 'רצו' (דמשמע דשרי
 אפילו לרבי עקיבא, אלמא: כי אסרי - לאו במהלכת אסרי לכולי עלמא, ואינהו הוא דאחמור אנפשיהו),
 דילמא עמדה (דלמא עמדה פתאום ולא אדעתן); אלא אי אמרת (בשעמדה דברי הכל
 אסור, דמחיצות לא חשיבי, ובמהלכת הוא ד) פליגי - האי 'רצו להחמיר'? (הא לרבי
 עקיבא ורבי יהושע בין מהלכת בין עמדה) איסורא הוא!
 אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא (דבעמדה פליגי), דקתני ספינה דומיא
 דדיר וסהר: מה דיר וסהר דקביעי - אף ספינה נמי דקביעא.
 אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: הלכתא כרבן גמליאל
 בספינה.

'הלכתא'? מכלל דפליגי (בספינה בתמיה והא רצו קתני ומנא להו לרב ושמואל דפליגי
 בספינה) ?
 אין, והתניא (בניחותא, ופליגי בשעמדה, והא דקתני רצו - אמהלכת): 'חנניא בן אחי
 רבי יהושע אומר: כל אותו היום (שהיו בספינה) ישבו ודנו בדבר
 הלכה; אמר (לערב) הכריע אחי אבא (רבי יהושע) הלכה כרבן גמליאל
 בספינה, והלכה כרבי עקיבא בדיר וסהר' (הלכה כרבן גמליאל בספינה - כעין
 ספינתו: שהיתה מהלכת, דלא חיישינן לשמא עמדה; ומיהו אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל, דומיא דדיר
 וסהר, ואין הלכה כמותו אלא במהלכת, אבל עמדה - דהיינו דיר וסהר - הלכה כרבי עקיבא).

בעי רב חנניא: יש (איסור) תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין
 למעלה מעשרה? (כדמפרש ואזיל): עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה (ונכנס ראשו
 אחד לתוך התחום) לא תיבעי לך, דארעא סמיכתא היא (דאיסור תחומין נוהג בו, ולא
 יעלה על ראשו שבתוך התחום ויצא לראשו אחר - דהא חזי להילוך, והילוך מעליא הוא); כי תיבעי
 לך בעמוד גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה (דלא ניחא תשמישתיה); אי נמי
 דקאזיל בקפיצה (בשם [בהיותו שם]: מי הוי הילוך אי לא? סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת
 ואינה נחה, ודמי לקפיצה באויר, ואפילו הכי אסור);

לישנא אחרינא: בספינה מאי?
 אמר רב הושעיא: תא שמע: 'מעשה שבאו מפלנדריסין והפליגה
 ספינתם כים וכו' אי אמרת בשלמא יש תחומין - משום הכי 'רצו',
 אלא אי אמרת אין תחומין, אמאי רצו (הא אין בו שום איסור אפילו עמדה)?
 כדאמר רבא 'במהלכת ברקק' - הכי נמי במהלכת ברקק (פחות מעשרה, רקק
 בלעז גרבל"א).

תא שמע: 'פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה וכו'; אי אמרת
 בשלמא יש תחומין - שפיר, אלא אי אמרת אין תחומין, כי לא
 היינו בתוך התחום - מאי הוי?
 אמר רבא: במהלכת ברקק.

תא שמע הני שב שמעתא דאיתאמרן בצפרא בשבתא קמיה דרב חסדא
 בסורא, בהדי פניא בשבתא קמיה דרבא בפומבדיתא; מאן אמרינהו
 לאו?

אליהו אמרינהו.
 אלמא אין תחומין למעלה מעשרה!

והרוצה לידע כמה גובהו של דקל (ומתיירא לעלות בו ולמדוד) - **מודד קומתו** [של עצמו], **וצלו, וצל קומתו, וידע כמה גובהו של דקל** (ימדוד צלו של דקל, וצל קומתו של עצמו, ופעמים שהצל רבה על המיצל, ופעמים שהמיצל רבה על הצל: כשחמה עומדת בגובה הרקיע - צל כל דבר הוי קטן, וכשחמה בשיפולו - הוי צל ארוך; הלכך: מודד אף צל קומתו, ולפי מה שיראה שירבה צל קומתו על קומתו - ידע שריבוי צל הדקל על הדקל [לדוגמא]: או כפלים או שלישי או רביעי);

הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר (כעין מצבה היו מציבין על הקבר כעין שאנו מגביהין וצוברין בו עפר, ומשפסע לכאן ולכאן, והירא שלא תבא חיה רעה להסתופף בצל הקבר מפני חוס השמש, ויריח את המת ויחטטנו) - **נועץ קנה בארבע שעות ביום ויראה להיכן צלו נוטה, משפיע ועולה משפיע ויורד** (כשבא לעשות הבנין - ינעוץ קנה בארבע שעות ביום, שאותה שעה מתחיל השמש להתחמם והצל צונן ונוח, כדאמרינן בברכות (כז,א): 'וחם השמש ונמס' [שמות מז, כא] - איזו שעה שהשמש חם והצל צונן? - הוי אומר זה ארבע שעות' ולפיכך חיות מתאוות לצל באותה שעה; ולאותו צד שיראה זה שצל הקנה נוטה - ישפסע הבנין, ויעשה שיפוע ארוך שלא יהא נוטה לו צל, ואף על פי שכשתסוב החמה יהיה לו צל לצד אחר, כיון דבההיא שעתא ליכא צל - תו לא אתיא חיה להתלונן בצילו, דההיא שעתא אזלא עד דמשכחא; ועוד: דלאחר ארבע שעות - אף הצל חם ולא איכפת לה לחיה בצל).

נחמיה בריה דרב חנילאי משכתייה שמעתא ונפק חוץ לתחום; אמר ליה רב חסדא לרב נחמן: נחמיה תלמידך שרוי בצער! אמר לו: עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס. יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא, ויתיב רבא קמיה דרב נחמן; אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא: מאי קא מבעיא ליה לרב חסדא? אילימא בדמלו גברי עסקינן (שהיו לו אנשים הרבה שיכולין לצאת חוץ לתחום, כגון שעירבו לעשות לו מחיצה מכאן ומחיצה מכאן - ממקום שהוא שם עד התחום) וקא מבעיא ליה הלכתא כרבן גמליאל (דליהנו ליה מחיצות שלא שבת בהן מבעוד יום, כדאמר לעיל גבי דיר וסרה)

(עירובין מד, א)

או אין הלכה כרבן גמליאל? או דילמא בדלא מלו גברי עסקינן (או דילמא פשיטא ליה דהלכה כרבן גמליאל, והכא הוא דלא מלו ליה גברי עד תוך התחום - אלא עד שתי אמות סמוך לתחום), וקא מבעיא ליה הלכה כרבי אליעזר (דאמר במתניתין: מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות - יכנס) או אין הלכה כרבי אליעזר? פשיטא בדלא מלו גברי עסקינן, דאי סלקא דעתך בדמלו גברי עסקינן - מאי תיבעי ליה? האמר רב: 'הלכה כרבן גמליאל בדיר וסרה וספינה'! אלא ודאי בדלא מלו גברי עסקינן, ודרכי אליעזר קמיבעיא ליה.

דיקא נמי (דבדלא מלו גברי הוה) דקאמר ליה (רב נחמן) 'עשה לו מחיצה של בני אדם' (וכנס; מאי 'יכנס'? : לאו בלא מחיצה (למה ליה למימר 'יכנס' - אלא הכי קאמר: יעשה המחיצה [עד] השתים, ואחר כך יכנס הוא מעצמו בלא מחיצה) ! ? איתיביה רב נחמן בר יצחק לרבא: 'נפל דופנה (של סוכה) - לא יעמיד בה אדם בהמה וכלים, ולא יזקוף את המטה (שיש לו בסוכה כנגד הפרצה) לפרוס עליה סדין' (ואף על גב דלא מיחזי כבנין, דדומה כמתכוין לפנות לו מקום הסוכה - אפילו הכי אסור) לפי שאין עושין אהל עראי בתחילה ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת' (וקשה להנך דשרו לעשות מחיצה של בני אדם בשבת) ! אמר ליה: את אמרת לי מהא, ואנא אמינא לך מהא: 'עושה אדם את חבירו דופן כדי שיאכל וישתה וישן' (עיקר מצותה של סוכה בשלשה דברים הללו) ויזקוף את המטה ויפרוס עליה סדין כדי שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין' (אלמא: שרי) ! (ופרכינן: קשיין אהדדי !

לא קשיא: הא רבי אליעזר, הא רבנן, דתנן [שבת פ"ז מ"ז]: 'פקק החלון: רבי אליעזר אומר: בזמן שקשור ותלוי - פוקקין בו, ואם לאו אין פוקקין בו' (דדמי לבונה: שמוסיף על סתימת הבית, ואף על פי שעראי הוא, שהרי יחזור ויפתחנו); וחכמים אומרים: בין כך ובין כך פוקקין בו'. והא איתמר עלה (דאפילו רבנן לא שרו אלא להוסיף, כגון פקק חלון דתוספת בעלמא הוא, וברייאת שרי למיעבד דופן לכתחילה): אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחילה ביום טוב - ואין צריך לומר בשבת; לא נחלקו אלא להוסיף: שרבי אליעזר אומר: אין מוסיפין ביום טוב ואין צריך לומר בשבת, וחכמים אומרים: מוסיפין בשבת ואין צריך לומר ביום טוב!

אלא לא קשיא: הא כרבי מאיר הא כרבי יהודה, דתניא: 'עשה לבהמה דופן לסוכה, רבי מאיר פוסל' (מפרש במסכת סוכה [כא,א] שמא תברח) ורבי יהודה מכשיר; רבי מאיר דקא פסיל התם - אלמא לא מחיצה היא - הכא שרי, דלאו מידי קא עביד (דכיון דלא מתקן לסוכה, אף על גב דעביד אהל - שרי, דקסבר: עושין אהל עראי, והואיל דלא מתקן סוכה - אינו אלא אהל עראי, ושרי; ואכתי טובא איכא למיפרך עלה; דהא 'כדי שיאכל וישתה וישן' קתני, אלמא לתקנה לסוכה קאתי; הא - פרכינן עליה פירכי טובא, עד דמפקינן ליה מטעמא); ורבי יהודה דקא מכשיר התם - אלמא מחיצה היא - הכא אסור.

ותיסברא? אימר דשמעת ליה לרבי מאיר (דפטיל) בהמה (משום שמא תברח), אדם (שיש בו דעת לעמוד) וכלים (שאינן חיון ממקומן) - מי שמעת ליה (והאי תנא - אדם וכלים הוא דקתני: 'עושה את חבירו דופן ויזקוף את המטה')? ותו (נהי דלא מתקן לה לסוכה), רבי מאיר (דמוקמת להא דשריא אליביה, ומשום דלא הוי תיקון מחיצה ואהל, דלאו הכשר מחיצה) אליבא דמאן (דשרי): אי אליבא דרבי אליעזר - להוסיף נמי אסור?!? אלא אליבא דרבנן? אימר דאמרי רבנן להוסיף, לכתחילה מי אמור (רבי מאיר לא קאמר כרבי אליעזר רביה ולא כרבנן, דהא פקק החלון - אין בו מצות סוכה, ולא שרו רבנן אלא להוסיף)!!

אלא הא והא רבנן, (והא דקתני 'נפל דופנה לא יעמיד בה כו') וכלים אכלים לא קשיא: הא בדופן שלישית (דבשתי דפנות אין קרוי אהל, וכי עביד בה דופן שלישית - משוי ליה אהל, ומודו רבנן דאין עושין אהל עראי בתחילה) הא (דתני מותר) בדופן רביעית (דבלאו הכי הוי אהל, והאי תוספת בעלמא הוא; ורבנן לטעמייהו, דאמרי מוסיפין אהל בשבת); דיקא נמי (דהא דקתני אסור - בדופן שלישית קאי), דקתני 'נפל דופנה' (דמשמע דופן שהיא מותרת בה; ורביעית לא הויא תיקון סוכה, דתנן (סוכה ב,א): 'זשאין לה שלש דפנות - פסולה', הא בשלש - כשירה) - שמע מינה;

(עירובין מד, ב)

אלא (דבשלמא מטה אמה איכא לתרוצא כדקאמרת, דהא דתני 'זיזקוף את המטה' - בדופן רביעית קאמר, דהא קתני 'שלא תפול חמה על המט ועל האוכלין', אלמא: לאו לאכשורי סוכה אתי, דאי דופן רביעית - לא הוה מיפסלא בה, כדאמרינן, ואף על גב דעביד אהל - שרי, אלא) אדם אדם קשיא! אדם אדם נמי לא קשיא: כאן לדעת (שהעומד שם יודע שלשם מחיצה העמידוהו שם אסור), כאן שלא מדעת (שלא לדעת מותר, דמשום עשיית אהל ליכא למימר, דאין דרך בנין בכך, אבל כלי - דרך בנין בכך הוא, הלכך דופן שלישית אסור).

והא דרבי נחמיה בריה דרבי חנילאי לדעת הוה? שלא מדעת הוה (לא ידעו האנשים על מה קבצום שם).

רב חסדא (שעשה המחיצה, ונקבע שם באחד מהן) מיהא לדעת הוה! רב חסדא - שלא מן המניין (בעושי המחיצה) הוה.

הנהו בני גננא דאעילו מיא (מרשות הרבים לרשות היחיד) במחיצה של בני אדם (והוקבעו לשם לדעת: שהודיעום שלכך הם נקבצין); נגדינהו שמואל, אמר: אם אמרו שלא מדעת, יאמרו לדעת!! הנהו זיקי (נודות, ושל רבא הוו) דהוה שדיין בריסתקא (רחוב העיר, רשות הרבים) דמחוזא, בהדי דאתא רבא מפירקיה (והיה גדוד דשומעי הדרשה באין אחריו) - אעלינהו ניהליה (נטלן שמש והביאן בתוך מחיצות הבאין); לשבתא אחריתי בעי עיילינהו ואסור להו, דהוה ליה כלדעת, ואסור. לוי אעילו ליה תיבנא זעירי אספסתא (שחת של תבואה); רב שימי בר חייא - מיא.

משנה:

מי שיצא ברשות (כגון לעדות החדש, או להציל מן הגייס ומן הנהר, או חכמה הבאה ליגד) ואמרו לו "כבר נעשה מעשה (ואינך צריך לילך)" - יש לו אלפים אמה לכל רוח (ממקום שנאמר לו); אם היה בתוך התחום - כאילו לא יצא (מפרש בגמרא); כל היוצאים להציל - חוזרין למקומן (מפרש בגמרא).

גמרא:

מאי 'אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא' (הא ודאי לא יצא, דהא עדיין בתוך התחום הוא)?

אמר רבה: הכי קאמר: אם היה בתוך תחום שלו - כאילו לא יצא מתוך ביתו דמי. (כלומר: האי כאילו לא יצא - אביתו קאי, והכי קאמר: אם היה עדיין בתוך תחום ביתו - חוזר לביתו, והרי הוא כאילו לא עקר רגליו, לכך יש לו מביתו אלפים אמה לכל רוח כבתחילה, ולא אמרינן 'ממקום שנאמר לו - יש לו אלפים אמה לכל רוח'.)

פשיטא (דכיון דעדיין לא יצא מן התחום - כאילו הוא בביתו דמי) ?

מהו דתימא 'הואיל ועקר - עקר' (כיון דעקר לצאת ברשות, ורבנן תקון ליה ממקום שנאמר לו אלפים לכל רוח - הכא נמי: אף על גב דקאי בתחומי - לימדוד ליה מהתם, ואי בעי למיפק - ליפוק) - קא משמע לן.

רב שימי בר חייא אמר: הכי קאמר: אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו - כאילו לא יצא מתחומי. (כלומר: מתניתין - בשכבר יצא מתחומי עסקינן, וכאילו לא יצא - אתחומין קאי, כדהוה סלקא דעתין מעיקרא; ומאי 'אם היה בתוך התחום' - הכי קאמר: אם היו אותן אלפים הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו - כאילו לא יצא מתחומי דמי, והולך עד ביתו, והרי הוא כבתחילה.)

במאי קמיפלגי ?

מר (רב שימי) סבר הבלעת תחומין מילתא היא (וכיון דמיבלען בתחומיה, וממסו ליה לגו תחומיה - הוה להו כחד תחומא, וכמאן דלא נפק מתחומא הוא), ומר (ורבה) סבר לאו מילתא היא (הלכך לא מצי לתרוצי 'כאילו לא יצא' דמתניתין בשכבר יצא חוץ לתחום, דאם יצא - הפסיד שביתת ביתו וקנה לו ממקום שנאמר לו, ורבה לית ליה הא דתנו נהרדעי לעיל (עירובין מא, ב) 'זאי פיקח הוא - עייל לתחומי, וכיון דעל - על').

(ואית דגרסי בלישנא אחרינא: דבין רבה ובין רב שימי בשכבר יצא מתחומי מוקי ליה, ובתרייהו גרסינן 'אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו', אלא בדברה גרסינן: 'כאילו לא יצא מביתו', ובדבר שימי גרסינן: 'כאילו לא יצא מתחומי', ובהא פליגי: דלרבה לא משויא להו הבלעה כחד תחומא: שיהיו לו כל היום כולו שמונה אלף אמה, אלא: כי ממסו ליה תחומין הניתנין לו עד תוך תחומי - הוי כאילו לא יצא מביתו כלל, ולא קנה שביתה במקום אחר, ויש לו אלפים מביתו לכל רוח כבתחילה; ורב שימי סבר: כאילו לא יצא מביתו לא אמרינן, אלא ודאי קנה שביתה במקום שנאמר לו, אבל כאילו לא יצא מתחומי אמרינן, ולא הפסיד תחומי הראשון, ויש לו קרוב לשמונה אלף, כגון ממקום שנאמר לו ולמזרח אלפים, ולמערב אלפים, ומשם ולביתו אלפים, ומביתו ולהלן אלפים: דהבלעת תחומין משויא להו לכולהו תחומי כחדא תחומא; ורבה סבר לאו מילתא היא לשוויניהו תחומא חד, הלכך על כרחך לא מיתוקם 'כאילו לא יצא' אתחום גרידא ולומר תחומי לא הפסיד, אבל 'יוצא' חשבינן ליה לקולא: דיש לו שביתה אף במקום שנאמר לו, אלא כאילו לא יצא לגמרי קאמר, והרי הוא כבתחילה.)

אמר ליה אביי לרבה: ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא ? ומה אילו שבת במערה שבתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מארבעת אלפים אמה, לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה ?

(כלומר: אי אתה מודה שמהלך את גגה וחוצה לה אלפים לכל צד ?)

סתם מערה - שני פתחים יש לה בשני קצותיה, פתח למזרח ופתח למערב, מפתח המזרח נותן לו חוצה לה לצד מזרח אלפים, ולצד גגה אלפים, וכן מפתח המערב נותן חוצה לה לצד המערב אלפים ולצד גגה אלפים; וכיון דגגה פחות מארבעת אלפים, כיון שכותליה משופעין לצד גגה ומתרחבות מלמטה בקרקעיתה [בדפוס וילנא מופיע כאן שרטוט], נמצא אלפים שיש לו על גגה כשיצא מפתח מזרחי נבלעות בתוך אלפים שיש לו על גגה כשיצא מפתח המערב; ואי אתה מודה שאם בא לצאת באיזה מהן שירצה, שיכול להלך כל גגה וחוצה לה אלפים אמה לכל צד, משום דהבלעת תחומין משוי' לתחומי שני היציאות כחד, ואילו הוה גגה ארבעת אלפים שלימות ויצא בפתח מזרח - אינו יכול להלך לצד גגה אלא אלפים, ואם היה רוצה להלך באלפים מערביות - היה צריך לחזור על העקב, וליכנס במערה ולחזור ולצאת דרך פתח מערבי! אלמא מילתא היא, וקשיא לתרייהו לישני!)

אמר ליה: ולא שני לך בין היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום להיכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום, והיכא דלא שבת - לא (הכא נמי שני תחומין מחמת חדא שביתה קאתו לה, וכיון דמיבלעי לעיל - הוה חד תחומא) ? (אבל גבי מתניתין - לא שבת באויר מחיצות שביתה השניה; הלכך כיון דקני לה שביתה בתרייתא - תו לית ליה שביתה קומייתא, והיכא דיצא חוץ לתחום - אין לו אלא ממקום שנאמר לו אלפים, ואפילו נכנסו לתוך תחומי אינו הולך ממקום שכלו שם והלאה כלום; וללישנא אחרינא הכי מתרג: כיון דלא שבת באויר מחיצות שניה - לא יהיבין ליה שתי שביתות, אלא או האי אית ליה או האי אית ליה: אם מובלעות - אית ליה שביתת ביתו, ואין לו ממקום שנאמר לו אלא כדי לבא וליכנס בתחומי, ואם אינן מובלעות - קנה מקומו והפסיד ביתו; ולשון הראשון נראה הגון.)

(עירובין מה, א)

והתנן [עירובין פ"ד מ"א]: 'מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס; [לכי אליעזר אומר: שתיים (מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות) יכנס, (אבל) שלשה לא יכנס] מאי (מאי האי שיעורא דנקט) ? לאו רבי אליעזר לטעמיה דאמר (במתניתין גבי ארבע אמות שנתנו חכמים ליוצא חוץ לתחום) [עירובין פ"ד מ"ה] 'והוא באמצען (שיש לו לכל צידיו שתי אמות)', וארבע אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבלען דמו, וקאמר 'יכנס' (ולפיכך זה שיצא שתי אמות חוץ לתחום - כיון דשתי אמותיו דבוקות לו בתחומי - סבירא ליה לרבי אליעזר דכמאן דמובלען בתחומיה דמו, ומותר ליכנס), אלמא הבלעת תחומין מילתא היא !? (ללישנא קמא הויא תיובתיה, אבל ללישנא בתרא

לא נהירא לי: דהא לא קאטרי ליה למהדר, ומאן דגריס לה – מפרש: דכיון דהא לא הוּו מובלעות אלא דבוקות, ואפילו הכי שרי – שמע מינה הבלעה דבר גדול הוא, והיכא דמיבלען – חד תחומא הוי.)
אמר ליה רבה בר בר חנה לאביי: ומדורבי אליעזר קמותבת ליה למר (הא פליגי רבנן עליה במתניתין)?

אמר ליה: אין, דשמיע לי מיניה דמר: עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה מודו ליה (ומתניתין – דמי שיצא ברשות דבר מצוה הוא, וקאמר רבה לעיל דהבלעה לא מהניא)!

וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן:
ואפילו טובא (יותר מארבעת אלפים – בתמיה: והאמרת רישא: היכא דלא מיבלען – אלפים אית ליה, ותו לא)? והא אמרת רישא אלפים אמה ותו לא?
אמר רב יהודה אמר רב: (לא תימא אפילו טובא, דלא שרי אלא אלפים; והא אתא לאשמעינן): שחוזרין בכלי זיין למקומן (ולא אמרין 'כיון דנעשה מעשה ישליכו כלי זיין מעליהן ולא יחללו שבת בחזרתן'; וטעמא מפרש לקמן).
ומאי קושיא? דילמא להציל שאני (ומי שיצא ברשות' דמתניתין – איכא לאוקמי בעדות החדש, ובחכמה הבאה לילד, אבל הבא להציל מאויבים – יש לחוש שמא אויבים ירדפו אחריו, הלכך אפילו טובא נמי יכנסו לעיר)!

אלא אי קשיא – הא קשיא, דתנן (ביוצאין חוץ לתחום להעיד על החדש מיירי, במסכת ראש השנה (פ"ב מ"ה דף כג,ב): 'בראשונה לא היו זזין משם כל היום כולו' (דמי שיצא חוץ לתחום – אין לו אלא ארבע אמות); התקין רבן גמליאל הזקן שיש להן אלפים אמה לכל רוח; ולא אלו כלבד אמרו, אלא אפילו חכמה הבאה לילד והבא להציל מן הגייס ומן הנהר ומן המפולת ומן הדליקה – הרי הן כאנשי העיר ויש להן אלפים אמה לכל רוח' (וקאמר: אלפים) ותו לא! והא אמרת (ומתניתין קתני) 'כל היוצאין להציל חוזרין למקומן' – אפילו טובא!

אמר רב יהודה אמר רב: שחוזרין בכלי זיין למקומן, כדתניא: 'בראשונה היו מניחין כלי זיין' (בחזרתן) בבית הסמוך לחומה (בבית החיצון שמוצאין חוץ לחומה); פעם אחת הכירו בהן אויבים (שיצאו חוץ לעיר, וירדפו אחריהן) וירדפו אחריהם, ונכנסו (היוצאין) ליטול כלי זיין (והבית צר), ונכנסו אויבים אחריהן; דחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים; באותה שעה התקינו שיהיו חוזרין למקומן בכלי זיין'!

רב נחמן בר יצחק אמר: לא קשיא: כאן (אלפים ותו לא) – שנצחו ישראל את אומות העולם, כאן שנצחו אומות העולם את עצמן [את ישראל] (חוזרין למקומן אפילו טובא).

אמר רב יהודה אמר רב: נכרים שצרו על עיירות ישראל – אין יוצאין עליהם בכלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת (כדמפרש לקמן: כשבאו נכרים על עסקי ממון).

תניא נמי הכי: 'נכרים שצרו וכו'; כמה דברים אמורים? – כשבאו על עסקי ממון, אבל באו על עסקי נפשות – יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת; ובעיר הסמוכה לספר (עיר שמבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות, יוצאין עליהם שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם) – אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש – יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת'.

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: ובבל – כעיר הסמוכה לספר דמיא, ותרגומא (אי זו היא עיר בבבל דהויא סמוכה לספר) – נהרדעא (שהיתה סמוכה לנכרים מצד אחד, ולעיירות שיושבין בהן בני גולה מצד שני).

דרש רבי דוסתאי דמן בירי: מאי דכתיב (שמואל א כג,א) ויגידו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שוטים את הגרנות; תנא: 'קעילה – עיר הסמוכה לספר היתה, והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש, דכתיב 'והמה שוטים את הגרנות' (ואף על פי כן מסר דוד עצמו להציל), וכתב (שמואל א כג,ב) וישאל דוד בה' לאמר האלך והכית בפלשתים האלה ויאמר ה' אל דוד לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה'; מאי קמבעיא ליה? אילימא אי שרי אי אסור (ושבת היתה) – הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים (ומידי דאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים)! אלא אי מצלח אי לא מצלח; דיקא נמי דכתיב 'לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה' (אלמא מבשרי ליה דנצח)! שמע מינה.

משנה :

מי שישב בדרך (לנוח, שהיה עייף ולא היה יודע שהוא בתחום העיר, וחשכה לו שם) ועמד וראה הרי הוא סמוך לעיר (ובתחומה), הואיל ולא היתה כוונתו לכך - לא יכנס (לעיר - להיות כאנשי העיר, אלא ממקום שחשכה לו מודד אלפים פסיעות בינוניות, ועד מקום שכלו - יכנס), דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: יכנס. אמר רבי יהודה: מעשה היה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין (שלא היה יודע כשחשכה לו שהוא בתחום העיר, ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו).

גמרא :

תניא: 'אמר רבי יהודה: מעשה ברבי טרפון שהיה מהלך בדרך וחשכה לו, ולן חוץ לעיר; לשחרית מצאוהו רועי בקר, אמרו לו: רבי! הרי העיר לפניך, הכנס! נכנס וישב בבית המדרש ודרש כל היום כולו. אמר לו רבי עקיבא: משם ראייה? שמא בלבו היתה (כשישב שם היה יודע שהוא בתוך אלפים למקום שביתתו), או בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה?'

משנה :

מי שישן בדרך ולא ידע שחשיכה - יש לו אלפים אמה לכל רוח, דברי רבי יוחנן בן נורי; וחכמים אומרים: אין לו אלא ארבע אמות (הואיל וישן היה - לא נתכוון לקנות שביתה); רבי אליעזר אומר: והוא באמצען (של ארבע אמות, כלומר: שתי אמות יש לו לכל צידו); רבי יהודה אומר: לאיזה רוח שירצה ילך (לאיזה רוח שירצה יטול ארבע אמות); ומודה רבי יהודה שאם בירר לו (לצד זה) - שאינו יכול לחזור בו (ולברור לצד אחר). היו שנים, מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה (היו שנים עומדין זה רחוק מזה שש אמות: דמיבלען שתי אמות של כל אחד בתוך של חברו) - מביאין ואוכלין באמצע (בתוך אותן שתי אמות)

(עירובין מה, ב)

המשך המשנה

ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו (ובלבד שלא יפשוט זה ידו לתוך שתיים החיצונות, שאין לו בהם כלום, ויוציא לשם פתו או חפצו, דחפציו כרגליו, דתנן (ביצה פ"ה מ"ג דף זא.) *הבהמה והכלים כרגלי הבעלים*: דכל ארבע אמות דכל חד - שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד, ואסור להכניס ולהוציא מחוצה להן לתוכן, ולא דמי לזיה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר', דתניא לעיל (עירובין מב.) דמותר לטלטל בכל העיר על ידי זריקה, ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו, דאף על גב דאסור להלך - מותר להוציא; דהתם כולה חדא רשותא הוא, ואי נמי כלתה מדתו חוץ לעיר - מותר לטלטל מחוץ לתחומו לתוך תחומו שתי אמות בזה ושתי אמות בזה, דכולה רשות הרבים הוא, דאלפים ידידיה לא שוינהו רשות היחיד לגביה: דהא אסור לטלטולי בהו; אבל ארבע אמות דיוצא חוץ לתחום ודנותן את עירובו ודקונה שביתה ברגליו - שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד, ואסור להו מדרבנן לטלטל מתוכן לחוץ להן); היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן (שתי אמותיו בתוך של זה, ושתי אמותיו בתוך של זה) - הוא מותר עמהן והן מותרין עמו (פונה לכאן ומשתמש עם זה, ופונה לכאן ומשתמש עם זה), ושנים החיצונים אסורין זה עם זה. אמר רבי שמעון: למה הדבר דומה? - לשלש חצירות (זו אצל זו) הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים (דכל אחת רשות לעצמה, ואין להן דריסת הרגל זו על זו, דאי הוו להו זו לפניו מזו - אסרה פנימית אחיצונה, דאפילו בפני עצמה אסורה כל אחת להשתמש): עירבו שתיים עם האמצעית - היא מותרת עמהן והם מותרות עמה, ושתיים החיצונות אסורות זו עם זו.

גמרא :

בעי רבא: מאי קסבר רבי יוחנן בן נורי?: מסבר קא סבר חפצי הפקר (כלים שאין להם בעלים, וחשיכה להן במקום אחד, אף על גב שלא נתכוין להן אדם להקנותן שביתה) קונין שביתה (במקומן, ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח, ואפילו עירב לצד אחר), ובדין הוא דליפלוג בכלים (של הפקר, והאי אדם ישן שלא נתכוין לשביתה - ככלים של הפקר דמי), והא דקמיפלגי באדם - להודיעך כוחן דרבנן: דאף על גב דאיכא למימר 'הואיל ונייעור קנה, ישן נמי קנה' - קא

משמע לן דלא? או דילמא קסבר רבי יוחנן בן נורי בעלמא חפצי הפקר אין קונין שביתה, והכא היינו טעמא: הואיל וניעור קנה - ישן נמי קנה?

אמר רב יוסף: תא שמע: 'גשמים שירדו מערב יום טוב - יש להן אלפים אמה לכל רוח'; (אם ירדו) כיום טוב - הרי הן כרגלי כל אדם (שלא היתה להן שביתה בין השמשות, ולכל צד שעירב האדם יכול ליטלן); אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה, הא מני (דקתני: מערב יום טוב יש להן אלפים ואינן כרגלי כל אדם, אלמא: חפצי הפקר קונין שביתה)? - רבי יוחנן היא; אלא אי אמרת חפצי הפקר אין קונין שביתה, הא מני?: לא רבי יוחנן ולא רבנן! יתיב אביי וקאמר לה להא שמעתא; אמר ליה רב ספרא לאביי: ודילמא בגשמים הסמוכין לעיר עסקינן, ואנשי אותה העיר דעתם עילייהו?

אמר ליה: לא סלקא דעתך (לאוקמי טעמא משום דעת אנשי העיר, אלא טעמא משום דחפצי הפקר קונין שביתה), דתנן (נמי בדוכתא אחריתי [ביצה פ"ה מ"ה], ומתניתין קשיין אהדדי ועל כרחך חדא מינייהו תוקמא כרבי יוחנן בן נורי, ותיפשוט דחפצי הפקר קונין שביתה): 'בור של יחיד - כרגלי (אותו) יחיד' (בעל הבור; ואם לקח מהם אדם אחר - אין יכול להוליכן אלא למקום שזה יכול להוליכן, ואם עירב הוא למזרח - אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בצד מערב אפילו פסיעה אחת), ושל אותה העיר - כרגלי אותה העיר (אלפים לכל רוח, ואם עירב זה למערב או למזרח - אין יכול זה להוציאן חוץ לאלפים), ושל עולי ככל (שבדרך, שעולים מבבל לארץ ישראל, והוא של הפקר) - כרגלי הממלא (דכל מילי דהפקירא - מאן דמגבה ליה קני, ואפילו נתן לאחרים לאחר שמילאן לצורכו - הרי הן כרגליו) (אלמא: מידי דהפקירא אין קונין שביתה), ותניא [תוספתא ביצה פ"ד מ"ח]: 'בור של שכטים' (דהיינו של עולי בבל) יש להן אלפים אמה לכל רוח' (אלמא קנו שביתה, דאינן כרגלי כל אדם); קשיין אהדדי - אלא לאו שמע מינה הא רבי יוחנן בן נורי הא רבנן?

כי אתא (אביי) לקמיה דרב יוסף, אמר ליה: הכי קאמר רב ספרא והכי אהדרי ליה; אמר ליה: ואמאי לא תימא ליה מגופה: אי סלקא דעתך גשמים הסמוכין לעיר עסקינן, האי 'יש להן אלפים אמה לכל רוח'? הא - 'כרגלי אנשי אותה העיר' מיבעיא ליה ('יש להן' - משמע דאינהו גופייהו קנו להו שביתה, ולא משום דעת אנשי העיר; דאי משום דעת אנשי העיר - הא לישנא בעי למימר: 'הרי הן כרגלי אותה העיר' - דהיינו נמי אלפים לכל רוח)!

אמר מר: 'כיום טוב הרי הן כרגלי כל אדם' - ואמאי? ליקני שביתה באוקיינוס (ששבתו שם אמש, והיום שאבו העבים והרי יצאו חוץ לתחום ואין להם אלא ארבע אמות)? לימא דלא כרבי אליעזר, דאי כרבי אליעזר - הא אמר: כל העולם כולו ממי אוקיינוס הוא שותה!

אמר רבי יצחק: הכא - בעבים שנתקשרו מערב יום טוב עסקינן. ודילמא הנך (שראה אמש קשורות) אזלי (לעלמא), והנך אחריני ניהו (ונתקשרו היום, וקנו אמש שביתה באוקיינוס, וליתסרו)?

דאית להו סימנא בגוייהו; ואיבעית אימא: הוי ספק דדבריהם, וספק דדבריהם להקל. וליקני שביתה בעבים?

תיפשוט מינה (מדקתני במים שקנו שביתה אמש בעבים וירדו היום דמותר להוליכן כרגלי כל אדם) דאין (איסור) תחומין למעלה מעשרה, דאי יש תחומין - ליקני שביתה בעבים! לעולם אימא לך יש תחומין, ומיא בעיבא מיבלע בליעי (וכמאן דליתנהו דמו, ולא קנו להו שביתה אמש).

(עירובין מו, א)

כל שכן דהו להו 'נולד', דאסירי (אפילו לשלטלן במקומן)! אלא מיא בעבים מינד ניידי;

השתא דאית להכי - אוקיינוס נמי לא ליקשו לך: מיא באוקיינוס נמי מינד ניידי, ותניא [תוספתא ביצה פ"ד מ"ח [ליברמן]]: 'נהרות המושכין ומעיינות הנובעין' - הרי הן כרגלי כל אדם (כיון דניידי - לא קנו שביתה, ואפילו הן של יחיד - אינן כרגליו)!

אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי יוחנן בן נורי.

אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי: בפירוש שמיע לך (מרבי יהושע בן לוי) או מכללא שמיע לך (דשמיע לך מיניה מילתא אחריתי, ודייקת מינה דכרבי יוחנן בן נורי סבירא ליה)?

אמר ליה: בפירוש שמיע לי.

מאי 'כללא' (מאיזה כלל הוה סלקא דעתך מעיקרא דשמעת ליה לרבי יהושע בן לוי, דנימא מילתא דנידוק לה מינה)?

דאמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כדברי המיקל בעירוב (בכל משפטיו, ותחומין מהלכות עירובין הן).
ותרתי למה לי?

אמר רבי זירא: צריכי: דאי אשמעינן הלכה כרבי יוחנן בן נורי, הוה אמינא בין לקולא (כגון אדם ישן, דאי לא קנה שביתה - לא נפיק מארבע אמות) ובין לחומרא (כגון כלי הפקר: אי אמרת קונין שביתה - אסור להוליכן למקום שעירב זה המוצאן, אלא אלפים הוא דאית להו לכל רוח) - קא משמע לן הלכה כדברי המיקל בעירוב (באדם - הוא דהלכתא כוותיה: דכיון דניעור קנה - ישן נמי קנה, אבל בכלים לית הלכתא כוותיה).

ולימא 'הלכה כדברי המיקל בעירוב', 'הלכה כרבי יוחנן בן נורי' למה לי?

איצטריך: סלקא דעתא אמינא הני מילי יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבים, אבל יחיד במקום רבים (כגון רבי יוחנן בן נורי דפליגי רבנן עליה) אימא לא (אימא לית הלכתא כוותיה) [קא משמע לן רבי יהושע בן לוי שהלכה כמותו].

אמר ליה רבא לאביי: מכדי עירובין דרבנן, מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים?

אמר ליה רב פפא לרבא: ובדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים? והתנן [נדה פ"א מ"ה]: 'רבי אלעזר' (דבי אליעזר גרסינן [וכן הגירסא במסכת נדה: רבי אליעזר]) אומר: כל אשה שעברו עליה שלש עונות (דהיינו תשעים יום, דעונה סתם לפריסת נדה מ-שלשים יום לשלשים יום) - דיייה שעתה (וכל אשה שעברו עליה תשעים יום ולא ראתה - נסתלקו דמיה, ואם ראתה אחרי כן - אמרינן 'השתא הוא דראתה דם', ולא מטמינן טהרות שנתעסקה בהן למפרע, כשאר נשים שדמיהן מצויין, שמתמאות טהרות למפרע מעת לעת, כדאמר במסכת נדה (גא) דחיישינן שמא כותלי בית הרחם העמידוהו, ותנן (נדה פ"ה מ"א דף מ"א): 'כל הנשים מטמאות בבית החיצון', ופליגי רבנן עליה, ואמרי דאין הפסקת שלש עונות סילוק אלא לזקנה שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה, אבל בילדה - לא), 'ותניא: 'מעשה ועשה רבי כרבי אליעזר' (וסייה אף בילדה שעברו עליה שלש עונות); 'לאחר שנוצר - אמר: כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק' (שני בצורת הוה, ואיכא הפסד טהרות) 'מאי 'לאחר שנוצר' (אחר שנוצר' משמע דנוצר דלאו שפיר עבד)? : אי לימא לאחר שנוצר דאין הלכה כרבי אלעזר אלא כרבנן (אילימא נזכר דאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן, וכשנעשה המעשה לא היה זכור ועכשיו נזכר), בשעת הדחק היכי עבד כוותיה (גירסת רש"י: אמאי לא אהדר עובדא)? אלא (האי דלא אהדר - משום) דלא איתמר הלכתא לא כרבי אליעזר ולא כרבנן; (ומאי 'נוצר'? - לאחר שנוצר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה (דהוה ליה למיעבד כרבים), אמר: כדי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחק (ולא אהדר עובדא; הא לאו בשעת הדחק - לא, אלמא: אף על גב דמעת לעת - גזירה דרבנן היא, בעי למיעבד כרבים) !?

אמר רב משרשיא לרבא - ואמרי לה רב נחמן בר יצחק לרבא: ובדרבנן לא שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים? והתניא: 'שמועה קרובה נוהגת שבעה (לרחיצה ולתכבוסת) ושלשים (לתספורת) ולגיהוץ מיום שנשמע לו), רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד; ואי זו היא 'קרובה' ואי זו היא 'רחוקה'? - בתוך שלשים = 'קרובה', לאחר שלשים = 'רחוקה', דברי רבי עקיבא; וחכמים אומרים: אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה - נוהגת שבעה ושלשים', ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין - הלכה כדברי המחמירין המרובים, חוץ מזו: שאף על פי שרבי עקיבא מיקל וחכמים מחמירין - הלכה כדברי רבי עקיבא, וסבר לה (רבי יוחנן) כשמואל, דאמר שמואל 'הלכה כדברי המיקל באבלי'; באבילות הוא דאקילו בה רבנן, אבל בעלמא - אפילו בדרבנן שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים!

(עירובין מו, ב)

ורב פפא אמר: איצטריך (ולעיל קאי, אדרבי יהושע בן לוי; איצטריך ליה למימר הלכה כרבי יוחנן, ואף על גב דאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב) ! סלקא דעתא אמינא 'הני מילי

בעירובי חצירות', אבל בעירובי תחומין אימא לא - צריכא (והא דרבי יוחנן בן נורי - באיסור תחומין קאי) .

ומנא תימרא דשני לן בין עירובי חצירות לעירובי תחומין?
דתנן (לקמן בפרק 'חלון' [עירובין פ"ז מ"א דף פא,א]): 'אמר רבי יהודה: כמה דברים אמורים (דאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו: שנתרצה)? בעירובי תחומין (דשמא חוב לו להפסיד אלפים למזרח על מנת להשתכר באלפים למערב), אבל בעירובי חצירות (אין שם הפסד אלא ריוח) - מערבין בין לדעת ובין שלא לדעת שזכין לאדם שלא כפניו ואין חבין לאדם אלא כפניו'.
רב אשי אמר: איצטריך: סלקא דעתא אמינא 'הני מילי (דהלכה כמיקל בעירובי חצירות) כשירי עירוב (שהניח עירוב במקום המשתמר לכמה שבתות, ונתמעט האוכל משיעור שתי סעודות - מקילין ביה לאכשורי)', אבל בתחילת עירוב אימא לא (אבל במחלוקת של תחילת עירוב לא ניזיל בתר מיקל, והא דרבי יוחנן בן נורי כתחילת עירוב דמי) .

ומנא תימרא דשני לן בין שירי עירוב לתחילת עירוב?
דתנן [עירובין פ"ז מ"ט]: 'אמר רבי יוסי: כמה דברים אמורים (דצריך שיעור לעירובי חצירות, או מזון שתי סעודות בין כולן, או כגורגרת לכל אחד)? - בתחילת עירוב, אבל כשירי עירוב - אפילו כל שהוא (לכל אחד); ולא אמרו לערב חצירות אלא כדי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות (שלא לשכח תורת עירוב מדורות הבאין, אבל עיקר עירוב - בתחומין הוא)'.
רבי יעקב ורבי זריקא אמרו: הלכה כרבי עקיבא מחבירו (בכל דוכתא), וכרבי יוסי מחבירו, וכרבי מאיר.

למאי הלכתא (לענין מה נאמרה שמועה זו, שפסקו הלכה סתם? בכל מקומות יש לסמוך עליה להורות הלכה למעשה כן? או דלמא מסברא בעלמא קאמרי כן, אבל הלכתא מכללא לא סמכינן עליה למילף)?
רבי אסי אמר: הלכה (הלכה ממש קאמרי רבי יעקב ורבי זריקא: למיגמר מעשה מיניה ומיעבד כרבי עקיבא היכא דיחיד פליג עליה, וכרבי יוסי אפילו במקום רבים)!
ורבי חייא בר אבא אמר: מטיין (רבי יעקב ורבי זריקא - לאו הלכה ממש פסקי, אלא מטין ההוראה אחר רבי יוסי, ואפילו במקום רבים, דאורויי מורינן לאדם יחיד לעשות כרבי יוסי, אבל מדרש בפירקי ברבים לא דרשינן),
ורבי יוסי ברכי חנינא אמר: נראין (אורויי לא מורינן, ואם עשה כרבי יוסי - לא מהדינן עובדא) .

כלשון הזה אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן (כי האי לישנא דאיתמר הך דרבי יעקב ורבי זריקא - איתמר נמי הך דרבי יעקב בר אידי: למד הלכה, ולמד מטין, ולמד נראין): רבי מאיר ורבי יהודה - הלכה כרבי יהודה;
רבי יהודה ורבי יוסי - הלכה כרבי יוסי, ואין צריך לומר רבי מאיר ורבי יוסי - הלכה כרבי יוסי.
השתא במקום רבי יהודה ליתא במקום רבי יוסי מיבעיא?
אמר רב אסי: אף אני לומד 'רבי יוסי ורבי שמעון - הלכה כרבי יוסי', דאמר רבי אבא אמר רבי יוחנן: רבי יהודה ורבי שמעון - הלכה כרבי יהודה; השתא במקום רבי יהודה ליתא, במקום רבי יוסי מיבעיא?
איבעיא להו: רבי מאיר ורבי שמעון - מאי?
תיקו .

אמר רב משרשיא: ליתנהו להני כללי (דכללינן לעיל: פלוני ופלוני הלכה כפלוני בכל מקום, אלא היכא דמסתבר כמר - הלכתא כוותיה, והיכא דמסתבר בדוכתא אחריתי כאידך - עבדינן כוותיה) .
מנא ליה לרב משרשיא הא?: אילימא מהא דתנן (מתניתין היא לעיל [עירובין פ"ד מ"ד דף מה,ב]): 'רבי שמעון אומר: למה הדבר דומה? - לשלשה חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, עירבו שתי החיצונות עם האמצעית - היא מותרת עמהן והן מותרות עמה, ושתי החיצונות אסורות זו עם זו' (ופליגי רבנן עליה בברייתא, ואמרי: שלשתן אסורות) - ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב: 'הלכה כרבי שמעון', ומאן פליג עליה? - רבי יהודה (דהוא הוי סתם בר פלוגתיה; לישנא אחרינא: מאן פליג עליה - רבי יהודה, דהוא איירי לעיל מינה: דבי יהודה אומר: לאיזה רוח שירצה', ועלה תני דיו שנים מקצת נמקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין ואוכלין באמצע ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חבירו היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן הוא מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורים זה עם זה), אמר ר' שמעון: למה הדבר דומה? ואמרינן דהכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן: מכדי למה הדבר דומה כו'; מאי שנא התם דפליגיתו עליה; אלמא: הנך רבנן דאיירי לעיל מינה בארבע אמות דשביתה, איפולוג נמי בחצירות), והא אמרת רבי

יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה - אלא לאו שמע מינה ליתנהו!

ומאי קושיא? דילמא היכא דאיתמר (בהדיא הלכה כרבי שמעון) - איתמר, היכא דלא איתמר - לא איתמר (וכי כייילין רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה - להיכא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר)?

אלא מהא, דתנן (לקמן ב'כיצד מעברין' (עירובין פ"ה מ"ו דף נט,א)): 'עיר של יחיד ונעשית של רבים - מערבין את כולה; של רבים ונעשית של יחיד (שנתמעטו אוכלוסייה מעבור ברחובותיה ששים ריבוא ולא דמיא השתא לדגלי מדבר) - אין מערבין את כולה (יחד) אלא אם כן עושה חוצה לה כעיר חדשה שביהודה שיש בה חמשים דיוורין (שלא יערבו עמה, למיהוי היכר לעיר של רבים דלא ליערבו כולה אלא מבואות מבואות) - דברי רבי יהודה; רבי שמעון אומר:

(עירובין מז, א)

שלש חצירות של שני בתים' (דיו לשיר שלש חצירות של שנים שנים בעלי בתים), ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב: 'הלכה כרבי שמעון', ומאן פליג עליה? - רבי יהודה, והא אמרת רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה?

ומאי קושיא? דילמא הכא נמי היכא דאיתמר - איתמר, היכא דלא איתמר - לא איתמר?

אלא מהא דתנן [עירובין פ"ח מ"ה]: 'המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת, אחד נכרי ואחד ישראל - אוסר לבני חצירות (שלא יוצאו מבתיהן לחצר מפני שיש לו רשות בחצר, ואף על פי שאינו בעיר - אוסר עליהן אם לא עירב קודם שהלך), דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: אינו אוסר (הואיל ואינו בעיר); רבי יוסי אומר: נכרי אוסר (אף על פי שאינו בעיר, שהרי יכול לבא ואין זה היסח מן הלב), (אבל) ישראל אינו אוסר, מפני שאין דרך ישראל לבא בשבת (ישראל, משהלך מכאן ולא בא מערב שבת - הסיח לביתו מלבו כל השבת שהרי לא יבא, הלכך כמאן דלית ליה להך דירה בעלים דמי); רבי שמעון אומר: אפילו הניח את ביתו (מאמש) והלך לשבות אצל בתו (אפילו) באותה העיר - אינו אוסר, שכבר הסיח דעתו' ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב: 'הלכה כרבי שמעון', ומאן פליג עליה? - רבי יהודה (רבי יהודה פליג עליה דאמר: בעיר אחרת - אינו אוסר, הא באותה העיר - אוסר; ורבי יוסי נמי פליג עליה, אלא חד מינייהו נקט), והא אמרת 'רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה'?

ומאי קושיא? דילמא הכא נמי: היכא דאיתמר איתמר, היכא דלא איתמר לא איתמר?

אלא מהא, דתנן (בפירקין היא (עירובין פ"ד מ"ט דף מט,ב)): 'וזהו שאמרו העני מערב ברגליו'; רבי מאיר אומר: אנו אין לנו (שיכול לקנות שביתה ברגליו בלא עירוב פת) אלא עני (כלומר: מי שהוא בדרך ואין עמו פת); רבי יהודה אומר: אחד עני ואחד עשיר (עשיר היושב בביתו, אם רצה לילך בעצמו ולהחשיך שם על התחום - קונה לו שביתה), לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא (מפני הטורח) ויערב ברגליו (אלא התירו לשלוח עירוב בפת על ידי שלוחו) ומתני ליה (למתניתין) רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב (מילתיה דרבי יהודה): 'אחד עני ואחד עשיר', ואמר ליה רב: סיים בה נמי 'הלכה כרבי יהודה'; תרתי למה לי (למפסק הלכה כרבי יהודה, דרבי מאיר פליג עליה)? והא אמרת (הא כייילת לעיל - להיכא דלא איתמר הלכה לא כמר ולא כמר): רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה?

ומאי קושיא? דילמא רב לית ליה להני כללי! (ומשום דרב לית ליה קאמרת 'ליתנהו? והא רבי יוחנן קאמר להו, והלכה כרבי יוחנן!')

אלא מהא, דתנן [יבמות פ"ד מ"י]: 'היבמה לא תחלוץ (בתוך שלשה חדשים למיתת בעלה; מפרש טעמא ביבמות [לו,א]: שמא מעוברת היא, וחליצת מעוברת אינה חליצה; ואם תאמר: תחלוץ בתוך שלשה, ותמתין עד לאחר שלשה, שמא תמצא מעוברת - אינה צריכה חליצה אם תלד וולד של קיימא, ואם לא תמצא מעוברת - אינה צריכה חליצה אחרת, ואם תלד וולד שאינו של קיימא - תחלוץ פעם שניה שמא היא וולד של קיימא, ואינה חליצה לאוסרה לכהונה, ונמצא מצריכה כרוז לכהונה, וליצרכה - דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה, וסבר: שרו חלוצה לכהן) ולא תתייבם עד שיהו לה שלשה חדשים (שמא מעוברת היא, ונמצא בא על אשת אחיו שיש לה בנים, והרי היא עליו בכרת; אבל לאחר שלשה - דניכר בה שאינה מעוברת, או תחלוץ או תתייבם), וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו (גזור רבנן אירוסין אטו נשואין) עד שיהו להן שלשה חדשים (שמא תלד בתוך תשעה למיתת בעלה, ספק בן שבעה לאחרון, ספק בן תשעה לראשון, ובעינן הבחנה, כדאמרינן ביבמות [א,ב]): שמא ייבם אשת אחיו מאמו, ועוד יש איסורין הרבה), אחד בתולות ואחד בעולות, אחד אלמנות ואחד גרושות (מפרש התם [יבמות מב,ב]: אחת שנישאו לזה כשהן

בתולדות, ואחת שנישאו לזה כשהן בעולות: שנתאלמנה או נתגרשה מבעלה זה, בין מן האירוסין בין מן הנשואין - צריכות להמתין אחר הגט או אחר המיתה שלשה חדשים), אחד ארוסות ואחד נשואות (אף על גב דארוסה לא בת עיבורי היא, גזור רבנן ארוסה אטו נשואה) ('דברי רבי מאיר' - לא גרסינן, אלא סתמא היא);

רבי יהודה אומר: נשואות יתארוסו (מיד, דהא לא מיעברא משני תוך שלשה, ואם תלד בתוך תשעה - ודאי דראשון הוא, דאי מאחרון - בן ששה הוא ולא חיי), וארוסות (שנתאלמנו או שנתגרשו מן האירוסין) ינשאו (מיד, דהא לא מיעברא מראשון), חוץ מארוסה שביהודה (שהיו רגילין ליחד חתן וכלה קודם כניסתן לחופה, כדאמרינן בכתובות (יב,א)), מפני שלבו גס בה (רגיל בה ומכירה ומרצח לו);

רבי יוסי אומר (אתנא קמא פליג דאסר אפילו ליארס, ואדרבי יהודה פליג דשרי ארוסה לינשא): כל הנשים יתארוסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול (שאסורה ליארס כל ימי אבלה, אבל גרושה - תיארס מיד) ואמרינן: רבי אלעזר לא על לבי מדרשא; אשכחיה לרבי אסי דהוה קאים, אמר ליה: מאי אמור בבי מדרשא? אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי (דמתיר ליארס מיד). (ואמרינן): מכלל (דהן סתמא דתניא לעיל 'אחת ארוסות ואחת נשואות' - יחידאה היא) דיחידאה פליג עליה?

אין, והתניא (בניחותא): 'הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה (תדירה לדור בבית אביה בעיר אחרת, ואינה רגילה עם בעלה) או שהיתה לה כעס עם בעלה, או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא חולה (ואינה מקבלת טורח תשמיש) עקרה (מחמת מזל, שכבר נישאת לשלשה בני אדם ולא ילדה להן, והוחזקה עקרה) זקנה, קטנה ואיילונית (ממע אמה, ויש לה סימנים: שאין לה שערות ולא דדין, ולשון 'איילונית' - דוכרניתא, כאילו זה שאינו יולד), ושאינה ראויה לילד (מחמת משקה סם) או שהיה בעלה חבוש בבית האסורים, המפלת לאחר מיתת בעלה - כולן צריכין להמתין שלשה חדשים, דברי רבי מאיר (אלמא רבי מאיר - הוא דגזר בההיא דפשיטא לן דאינה מעוברת, והוא הדין לארוסה); רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד' למה לי? והא אמרת 'רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי' (ולמה ליה לרבי יוחנן למימר הלכה כרבי יוסי, דהא איהו גופיה כייל לעיל: רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, אלא שמע מינה: לא אמר רבי יוחנן להני כללי, אלא הנך אמוראי אמרינהו מנפשיהו)?

ומאי קושיא: דלמא לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל, דאמר הלכה כרבי מאיר בגזירותיו (ומאי קושיא? דלמא אף על גב דכילינהו רבי יוחנן, איצטריך ליה למיפסק בהא, משום דהוה רבי מאיר מחמיר, ואמר שמואל: 'הלכה כרבי מאיר בגזירותיו' - בכל מקום שהחמיר, ואתא רבי יוחנן לאפוקי לדשמואל מיהא דבהא הלכה כרבי יוסי)! ? אלא מהא, דתניא [דומה לתוספתא עבודה זרה פ"א מ"ח [צוקרמאנדל]]: 'הולכין ליריד של נכרים (שוק הנקבע ליום חג של גוים) ולוקחים מהן בהמה ועבדים ושפחות (מפני שמכניסין לקדושה), בתים ונכרים (ולוקחין מהן בתים ונשדות מפני שממעטין, אי נמי: משום ישוב ארץ ישראל), וכותב ומעלה (השטר) בערכאות שלהן (לפני דייניהן) לחתום, ואף על פי שהוא חשיבות להן, ואיכא למיחש דלמא אזלי ומודו - אפילו הכי שרי) מפני שהוא כמציל מידן (שלא יחזור הגוי ויערער על המכירה), ואם היה כהן מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהן; וכשם שמטמא בחוצה לארץ - כך מטמא בבית הקברות'

'בית הקברות' סלקא דעתא? טומאה דאורייתא היא (הא עבר בלאו)? !

אלא 'בבית הפרס', דרבנן.

ומטמא לישא אשה וללמוד תורה.

אמר ר' יהודה: אימתי? בזמן שאין מוצא ללמוד (בארצו), אבל מוצא ללמוד - לא יטמא; רבי יוסי אומר: אף בזמן שמוצא ללמוד - נמי יטמא, לפי

(עירובין מז, ב)

שאיין מן הכל זוכה אדם ללמוד מכל מלמדיו: יש רב שמשנתו סדורה בפיו, ושונה לתלמידיו דרך קצרה); ואמר רבי יוסי: מעשה ביוסף הכהן שהלך אצל רבו לצידן (חוצה לארץ) ללמוד תורה' ואמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי - ולמה לי? והא אמרת רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי?

אמר אביי: איצטריך! סלקא דעתך אמינא הני מילי (דכיל רבי יוחנן 'הלכה כרבי יוסי') - במתניתין (דדוקא היא), אבל בברייתא אימא (דילמא איחליף דרבי יהודה לדרבי יוסי ודרבי יוסי לדרבי יהודה) לא (לסמוך עלה) - קא משמע לן (להכי צריך למימר הלכה, ולעולם איתנהו להני כללי); אלא הכי קאמר (רב משריא): הני כללי

לאו דברי הכל נינהו, דהא רב לית ליה הני כללי (כדאמר לעיל; מדאיצטריך ליה למימר 'טייס בה נמי הלכה כרבי יהודה').

אמר רב יהודה אמר שמואל: חפצי נכרי אין קונין שביתה (והרי הן כרגלי כל אדם, ואם באו מחוץ לתחום לתוך העיר - מותר להוליכן לכל רוח). למאן? אילימא לרבנן - פשיטא: השתא חפצי הפקר דלית להו בעלים (דאיכא למימר ליקנו מנפשיהו, אמרי רבנן ד) אין קונין שביתה, חפצי הנכרי דאית להו בעלים (והרי הן כמותן, ובעליהן לית להו שביתה, דלאו בני שביתה נינהו) מיבעיא? אלא אליבא דרבי יוחנן בן נורי, וקא משמע לן: אימר דאמר רבי יוחנן בן נורי קונין שביתה - הני מילי חפצי הפקר, דלית להו בעלים, אבל חפצי הנכרי - דאית להו בעלים - לא.

מיתיבי: 'רבי שמעון בן אלעזר אומר: השואל כלי מן הנכרי ביום טוב (ובן עירו הוה), וכן המשאיל לו לנכרי כלי מערב יום טוב (וקנה שביתה אצל הנכרי בתוך תחום העיר), והחזירו לו ביום טוב, והכלים והאוצרות (שעשאו אוצר) ששבתו בתוך התחום - יש להן אלפים אמה לכל רוח (ואפילו הן של הפקר; וכלי שקנה שביתה אצל הנכרי והחזירו לבעלים ועירבו בעליו למזרח או למערב - אין יכול להוציאן מאלפים); ונכרי שהביא לו פירות מחוץ לתחום - הרי זה לא יזיזם ממקומן (דקנו שביתה במקומן, והרי יצאו חוץ לתחום ואין להן אלא ארבע אמות)'; אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי נכרי קונין שביתה, הא מני (דקתני 'חפצי הנכרי קונין שביתה')? - רבי יוחנן בן נורי היא (כלומר: רבי שמעון בן אלעזר אליבא דרבי יוחנן בן נורי אמר); אלא אי אמרת קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי אין קונין שביתה, הא מני? לא רבי יוחנן בן נורי ולא רבנן?! לעולם קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי קונין שביתה (כחפצי הפקר, והא - רבי יוחנן בן נורי), ושמואל דאמר (לעיל, אין קונין -) כרבנן (דאמרי בחפצי הפקר דאין קונין); ודקאמרת 'לרבנן פשיטא?' - מהו דתימא 'גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל' - קא משמע לן. ורב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: חפצי נכרי קונין שביתה, גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל.

הנהו דכרי (אילים) דאתו למברכתא ('מברכתא' - שם מקום), שרא להו רבא לבני מחוזא (עיר הסמוכה למברכתא בתוך ארבעת אלפים, ומערבין מזו לזו) למיזבן מינייהו (ואייתניהו למחוזא, ואף על פי שהביאום הנכרים מחוץ לתחום, דקסבר: חפצי הנכרי אין קונין שביתה).

אמר ליה רבינא לרבא: מאי דעתיך, דאמר רב יהודה אמר שמואל חפצי נכרי אין קונין שביתה? והא שמואל ורבי יוחנן - הלכה כרבי יוחנן, ואמר רב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: חפצי נכרי קונין שביתה, גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל? הדר אמר רבא: ליזדבנו לבני מברכתא דכולה מברכתא לדידהו כארבע אמות דמיא (כדתנן במתניתין: 'הוליכוהו לעיר אחרת או נתנוהו בדיר וסוהר כו', ופסקינן לעיל, אמר רב: הלכה כרבן גמליאל בדיר וסוהר וספינה, והוא הדין לעיר שיש לה מחיצות).

תני רבי חייא: 'הלם' (מצודת דגים, וחברו מצודים וחרמים (קהלת ז, כו), וכתוב על כן יזבח לחרמו (חבקוק א, טו); וגדר של קנים הוא [עיי' תוספות]) 'שבין תחומי שבת' (ומפסיק במים בין שני תחומין של שתי עיירות) - צדיך

(עירובין מח, א)

מחיצה של ברזל להפסיקו (שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה; דכל מה שבתוך תחום העיר - אין קונה שביתה במקומו להיות לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח אלא בתר העיר גריר, ואם הוא בסוף התחום - אין יכול לזוז משם ולחוק, ואין בני תחום זה יכולין למלאות מתוך תחום עצמו, מפני עירוב מים של תחום האחר).

מחייך עליה רבי יוסי ברבי חנינא.

מאי טעמא קא מחייך? אילימא משום דתני (דרבי חייא תני) לה (למתניתין) כרבי יוחנן בן נורי (דאמר: חפצי הפקר קונין שביתה בתוך תחומין) לחומרא, ואיהו סבירא ליה כרבנן (דאמרי: אין קונין שביתה והרי הן כרגלי כל אדם) לקולא - ומשום דסבר לקולא מאן דתני לחומרא מחייך עלה (בתמיה) ? אלא משום דתניא [תוספתא ביצה פ"ד מ"ח] 'נהרות המושכין ומעיינות הנובעין - הרי הן כרגלי כל אדם'!

ודלמא במכונסין?
אלא משום דקתני 'צריך מחיצה של ברזל להפסיקו': ומאי שנא קנים, דלא? - דעיילי בהו מיא? של ברזל נמי עיילי בהו מיא (מתתאי, דהם סתם מחיצה עשרה טפחים היא, ולא מטיא עד קרקעית המים, ואפילו מגעת לקרקעית המים - אי אפשר שלא יכנסו המים מתחתיה)! ודילמא 'צריך' - ואין לו תקנה? קאמר? אלא (משום הכי מחייך עליה): משום דקל הוא שהקילו חכמים במים (במחיצה כל דהו ובלבד שיהא בה עשרה - מהניא בה, ואף על גב דעיילי בה מיא מעילאי ומתתאי), כדרכי טבלא, דבעא מיניה רבי טבלא מרב: מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה?
אמר ליה: אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים: קל הוא שהקילו חכמים במים (וכי היכי דמחיצה תלויה מהניא - מחיצת הקנים נמי מהניא, דמה לי מיערבי מיא ומתתאי, מה לי מיערבי בין קנה לחברו).

וחכ"א אין לו אלא ארבע וכו':
רבי יהודה (דאמר לאיזה רוח שירצה יש לו ארבע אמות) היינו תנא קמא (רבנן דפליגי עליה דרבי יוחנן בן נורי)!
אמר רבא: שמונה על שמונה איכא בינייהו (דרבנן סברי: ארבע לכל צדדין, היינו שמונה על שמונה, ורבי יהודה סבר: אחד רוח ותו לא, כדקתני: *זמורה דבי יהודה* - לרבי אליעזר - *שאם ביד לו שתיים לכאן ושתיים לכאן* - שאין יכול לחזור בו וכן אם ביד ארבעתן לרוח אחת).
תניא נמי הכי: 'יש לו שמונה על שמונה' - דברי רבי מאיר, ואמר רבא: מחלוקת (דברי מאיר, דשרי שמונה על שמונה להילוך, לרבי יהודה מצומצמות, ולרבי מאיר גדולות, דפישוט ידים ורגלים - יותר מאמה הוא) - להלך, אבל לטלטל - דברי הכל ארבע אמות - אין, טפי לא.
והני ארבע אמות - היכא כתיבא?
כדתניא [דומה לתוספתא עירובין פ"ג מ"א]: ' (שמות טז, כט) [ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים] *שבו איש תחתיו* [אל יצא איש ממקומו ביום השביעי] - *כתחתיו* [וכמה תחתיו?]: גופו שלש אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו - דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: גופו שלש אמות, ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו';
מאי בינייהו?
איכא בינייהו ארבע אמות מצומצמות.

אמר ליה רב משרשיא לבריה: כי עיילת לקמיה דרב פפא - בעי מיניה: ארבע אמות שאמרו, באמה דידיה יהבינן ליה (איש לפי מה שגופו ארוך, יש לו ארבע אמות באמתו הארוכה)? או באמה של קדש יהבינן ליה (לכל אדם אמות שוה: של ששה טפחים בינונים, למידת שתי אמות שהיו בשושן הבירה שנעשו למידת אמתו של משה)? אם אמר לך 'אמות של קדש יהבינן ליה', עוג מלך הבשן מה תהא עליו? ואם אמר לך 'באמה דידיה יהבינן ליה', אימא ליה: מאי טעמא לא קתני לה גבי 'יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם' (משנה היא במסכת כלים פ"ז מ"א) 'יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם: מלא קומצו מנחה, מלא חפניו קטרת, מלא לוגמיו ביום הכפורים, ובמזון שתי סעודות לעירוב' - וליתני נמי: ארבע אמות ליוצא חוץ לתחום)?
כי אתא לקמיה דרב פפא, אמר ליה: אי דייקנין כולא האי (בכולי הש"ס) - (לא הוי מצינו לתרוצי כל דיוקי, ו) לא הוי תנינן; לעולם באמה דידיה יהבינן ליה; ודקא קשיא לך מאי טעמא לא קתני גבי 'יש שאמרו' - דלא פסיקא ליה, משום דאיכא ננס באבריו (שגופו בינוני ואמתו קצרה, ולא סגי ליה באמה דידיה, ובעי למיתב ליה באמה של קדש).

היו שנים מקצת אמותיו של זה [בתוך אמותיו של זה - מביאין ואוכלין באמצע ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו; היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן - הוא מותר עמהן והן מותרין עמו, ושנים החיצונים אסורין זה עם זה].
אמר רבי שמעון: למה הדבר דומה? - לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים: עירבו שתיים עם האמצעית - היא מותרת עמהן והם מותרות עמה, ושתיים החיצונות אסורות זו עם זו. [(מתניתין פרישנא לעיל)]
למה ליה למימר 'למה הדבר דומה'?
הכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן: מכדי למה הדבר דומה? לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים; מאי שנא התם דפליגיתו (דאמרו רבנן לקמן בשמעתין: שלשתן אסורין לטלטל זו עם זו) ומאי שנא הכא דלא פליגיתו?

ורבנן?

התם אוושי דיוורין (דיוור החצרות רבים, ולא ידעי כולן להזהר, ואתו לטלטולי כלים ששבתו בחיצונה לתוך חיצונה אחרת דרך אמצעית), הכא (גבי שלשה אנשים יכולין החיצונים ליזהר, דהא מועטין נינהו) לא אוושי דיוורין.

ושתים החיצונות [אסורות זו עם זו] (כלים ששבתו בזו - אסור להכניס לזו דרך אמצעית, שנמצא שיצאו מרשותן לרשות האסור להן) [

ואמאי? כיון דערבי להו חיצונות בהדי אמצעית - הויא להו חדא (ולישתרו כולם, דדמי כמאן דדיירי התם, דומיא דבני חצר שעירבו, ויהי כולהו עירובן בבית אחד דדמו כאילו דרו כולהו באותו בית, וחצר דההוא בית הויא, ומשתרי בה; הכא נמי דמו כמאן דדיירי כולהו בחצר אמצעית וכו')! ? (וקא סלקא דעתך כגון שנתנו שתיהן עירובן באמצעית, שזהו משפט עירובי חצירות: סתם חצר יש בה בתים הרבה, וצריכות בני הבתים לערב יחד, לפי שהבית מיוחד לכל אחד והחצר רשות כולן, ואסור להוציא מרשות לרשות - דהיינו מן הבתים לחצר - בלא עירוב; ומניחים אותו באחד מן הבתים, וכשהחצר פתוחה לחצר אחרת, ורוצין לעשותן רשות אחת - נוטלין העירוב שגבו מן הבתים, ונותנין אותו באחד מבתי חצר אחרת);

אמר רב יהודה: כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו (דדמא אמצעית כאילו דרה בהן, ואין דיוור חיצונות באמצעית, למימרא דכי הדדי נינהו);

ורב ששת אמר: אפילו תימא שנתנו עירובן באמצעית - כגון שנתנוהו

(יכי הדרה אמצעית ועירבה בהדי אידך שליוחותה דחיצונה עבדה' - לא גרסינן הכא עד לקמן).

(עירובין מח, ב)

בשני בתים (דהשתא לא מיחברן חיצונות בהדדי).

כמאן [אמר רב פפא]?

כבית שמאי, דתניא: 'חמשה שגבו את עירובן' (שהיו דרין בחצר אחת, וגבו מכל אחד את עירובו להתיר את חצירן להוציא מבתיהן לחצר) ונתנוהו בשני כלים (בבית אחד): בית שמאי אומרים אין עירובן עירוב, ובית הלל אומרים עירובן עירוב' [ולפי זה גם רבנן וגם רבי שמעון כבית שמאי]?

אפילו תימא בית הלל: עד כאן לא קאמרי בית הלל התם אלא בשני כלים בבית אחד, אבל בשני בתים - לא.

אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי: לרב יהודה קשיא ולרב ששת קשיא:

לרב יהודה קשיא, דאמר 'כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו

ועירובה בזו'; וכיון דעירובה אמצעית בהדי חיצונה הויא ליה

חדא, וכי הדרה וערבה בהדי אידך - שליוחותה (דחיצונה) עבדה

(ואישתכח דכולהו כי הדדי עירבו, וכולהו לישתרי)! ?

(ולא גרסינן: ואידך מיהא לישתרי, ואית דגרסי לה, ומפרשי: חיצונה שעירבה עמה מיהא תישתרי

בחיצונה האחרת, וזו תיאסר בה, ואי אפשר לומר כן, דכיון דשליוחותה עבדה - הווי להו כולהו חדא

רשותא, וכולהו שריין).

ולרב ששת קשיא: (כיון דנתנו שתיהן עירובן באמצעית - העירוב מביא דיוריהן לתוכה, והווי להו

כאילו דרין כולן באמצעית, וכיון דעירובן נתון בשני בתים - נמצא שלא עירבו שתים החיצונות זו עם זו)

תיהוי כחמשה שריוין בחצר אחת ושכת אחד מהן ולא עירב (עם כולן

יחד), דאסרי אהדדי (דכל החצר אסורה ואפילו עירב עם אחד מהן, דהא גבי חמשה דחצר אחת

תניא לעיל לבית הלל דבשני כלים הוא דהוי עירוב, אבל בשני בתים - לא, ואף על פי שעירבו השנים יחד

לעצמן והשלשה לעצמן; והכא נמי: כיון דלא מצטרפי, דקתני שתיים החיצונות אסורות זו עם זו' - אמצעית

גופה תיתסר בדידה, שכולן אוסרין עליה) ! ?

אמר ליה רב אשי: לא לרב יהודה קשיא ולא לרב ששת קשיא:

לרב יהודה לא קשיא: כיון דעירובה לה אמצעית בהדי חיצונה

ושתים חיצונות בהדי הדדי לא עירבו - גליא דעתיה דבהא ניחא

ליה ובהא לא ניחא ליה;

ולרב ששת לא קשיא: אם אמרו דיוורין (של זו בזו על ידי העירוב) להקל

(להתירן יחד) - יאמרו דיוורין להחמיר (יאמרו שהעירוב מביא הדיורין לתוכה כדי לאסור

עליה: הא לא דיירי ממש בגוה דליבעי עירובן בבית אחד; הלכך: אף על גב דחיצונים לא עירבו אהדדי -

חיצון ואמצעי מיהא מצטרפי ולא אסרי אהדדי) ! ?

אמר רב יהודה אמר רב: זו (דהיא מותרת עמהן והן עמה) דברי רבי שמעון,

אבל חכמים אומרים: (דלא שנא נתנו שתיהן עירובן באמצעית, לא שנא נתנה אמצעית עירובן בזו

ובזו - היא אסורה עמהן, והן מותרין עמה) רשות אחת משמשת לשתי רשויות (כלים

ששבתו בחיצונות - מותרות באמצעית, דהא החיצונות לא עירבו אלא עם זו, ואין רשות אחרת מושכתן לצד

אחר), אבל לא שתי רשויות משמשות לרשות אחת (דכיון דשתי חיצונות לא עירבו

יחד לעשות רשות אחת, אלא רשויות חלוקות הן, ואין כח באמצעות להשתמש לא בזו ולא בזו: דזו מושכתה לכאן וזו מושכתה לכאן, ושני דיורין לא יהבינן לה, ודמיא כאילו היא מהך חצר החיצונה שלא עירבה בהדי אידך חיצונה ואוסרתה, וכן נמי כי אזלא לאידך חצר דעירבה נמי בהדה - אוסרתה אידך חיצונה; אבל היכא דעירבו שלשתן - הוו כוליה חדא רשותא; ; כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר לי :

(עירובין מט, א)

אף זו דברי רבי שמעון (אפילו להשתמש שתיהן עמה - רבי שמעון הוא דשרי, דהא אפילו אמצעית בשתיהן נמי שרי), אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות (אבל רבנן פליגי בכולה, ואמרו שלשתן אסורין זו עם זו) .

(לישנא אחרינא: אף זו דברי רבי שמעון - רבי שמעון גופיה לא שרי אלא חיצונות באמצעית; וקשיא לי: הא תנן במתניתין *זו לא מותרת עמה* ועוד: מאי אף? הכי איבעי ליה למימר: זו דברי רבי שמעון: 'אף' משמע דבתרין שרי!)

ולשון אחרון זה שמעתי וכן עיקר: *'והיא מותרת עמה'* - מתוך כך שמואל דבהיתר שימוש שבאמצעית קאמר, דומיא ד*זו מותר עמה* דרישא, ואידי דתנא רישא *זו מותר עמה* - תני נמי סיפא, *זאף זו* הכי משמע: אף רבי שמעון המיקל אוסר בזו, דאין אמצעית מותרת בחיצונות, אף איסור זה - רבי שמעון נמי אמרו כרבנן;

ואלישנא קמא קשיא: מאי *זאזא שמואל לטעמיה* [להלן]? אי נמי הוה אמר כרב הוה מצי נמי למימר: לרבנן, עירבה עם שתיהן - אסורה עם שתיהן, דאין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת.)

תניא כוותיה דרב יהודה אליבא דשמואל: *'אמר רבי שמעון: למה הדבר דומה (אשלשה ששבתו בדרך קאי)? - לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים; עירבו שתיים עם האמצעית - זו מביאה מתוך ביתה (באמצעית) ואוכלת, וזו מביאה מתוך ביתה (באמצעית) ואוכלת; זו מחזרת מותרת לתוך ביתה וזו מחזרת מותרת לתוך ביתה* (דאפילו רבי שמעון לא התיר אמצעית בחיצונות, כדקתני *זו מביאה מתוך ביתה* כו' ואילו 'אמצעית בחיצונות' לא קאמר); *אבל חכמים אומרים: שלשתן אסורות* .

ואזדא שמואל לטעמיה (דאמר אף לרבי שמעון אין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת), דאמר שמואל: חצר שבין שני מבואות (פתוחה לשניהן), עירבה עם שניהם - אסורה עם שניהם (אפילו לרבי שמעון, והיינו שמואל לטעמיה, דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב, ואי הוה שרי רבי שמעון בהא - לא הוה אמר שמואל אסורה עם שניהן); לא עירבה עם שניהם (לא עירבה לא עם זו ולא עם זו) - אוסרת על שניהן (מלהוציא מחצרותיהן למבוי; וכגון שרגילה כל ימות החול לצאת ולבא בשניהן דרך פתחים - דריסת הרגל שיש לה אוסרתה, כדמפרש, דאי לא הוה רגילה אלא בחד - לא אסרה אאידך; ואף על גב דרגילה עם שניהן - זו היא תקנתה: מערבת עם האחד וגליא דעתה שנסתלקה מן האחר, ומותר האחד לעצמו); היתה באחד רגילה (לצאת ולבא כל שעה) ובאחד אינה רגילה (ולא עירבה לא עם זו ולא עם זו), זה שרגילה בו - אסור (שחצר זו אוסרת עליו, דמיניה הוה והרי לא עירבה), וזה שאינה רגילה בו - מותר (שאינה הימנו) .

אמר רבה בר רב הונא: עירבה עם שאינה רגילה בו - הותר רגילה לעצמו (דהא סלקא נפשה מיניה);

ואמר רבה בר רב הונא אמר שמואל: אם עירבה רגילה לעצמו וזה שאינה רגילה בו לא עירב (אפילו בפני עצמו), והיא עצמה לא עירבה (לא עם זה ולא עם זה) - דוחין אותה אצל שאינה רגילה בו (שלא לאסור על זה שעירב, הואיל והאי לא מפסדא מידי, דהא לא עירב), וכגון זה כופין על מדת סדום (*שלי שלי* [ושלך שלך] [נאבות הן]; דאפילו מידי דלא חסר ביה - לא מהני לחבריה; והכא - על כרחיה דחנין ליה גביה) .

אמר רב יהודה אמר שמואל: המקפיד על עירובו (אם יאכל אחד מבני חבורה את הפת שנתן הוא) - אין עירובו עירוב: מה שמו? 'עירוב' שמו (שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו, שלא ימחה זה בחבירו, אלא שותפות נוחה ועריבה) !

רבי חנינא אמר: עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי ורדינא. (אנשי ורדינא ציקנין היו.)

אמר רב יהודה אמר שמואל: החולק את עירובו (בשני כלים) - אינו

עירוב (משום האי טעמא גופיה: דמה שמו? - עירוב שמו) .

כמאן? - כבית שמאי, דתניא: *'חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים: בית שמאי אומרים אין זה עירוב, ובית הלל אומרים: הרי זה עירוב'* .

אפילו תימא בית הלל: עד כאן לא קאמרי בית הלל התם אלא דמליין למנא ואייתר (שלא יכול הכלי להחזיק כל העירוב, ולא חילקו מדעת, וכי קאמר שמואל - כגון שחילקו מדעת), אבל היכא דפלגיה מיפלג - לא .

ותרתי למה לי (לשמואל, הואיל ותרין חד טעמא: דקפיד וחולק)?

צריכי: דאי אשמעיןן התם - משום דקפיד, אבל הכא - אימא לא; ואי אשמעיןן הכא - משום דפלגיה מיפלג (ובטל שמיה, דעירוב משמע מעורב), אבל התם - אימא לא, צריכא.

אמר ליה רבי אבא לרב יהודה בבי מעצרתא דבי רב זכאי: מי אמר שמואל 'החולק את עירובו אינו עירוב'? והאמר שמואל 'בית שמניחין בו עירוב' (ארבעה שגבו עירובן ונתנוהו בבית חמישי) אינו צריך [בעל הבית שבו הניחו את העירוב] ליתן את הפת, מאי טעמא? לאו משום דאמר דכיון דמנח בסלא - כמאן דמנח הכא דמי (לאו משום דכיון דמנח ליה לבעל הבית ריפתא בסלא ידיה שהוא אוכל ממנו, כמאן דמנח בכלי עם העירוב דמי)? הכא נמי: כיון דמנח בסלא - כמאן דמנח הכא דמי?!

אמר ליה: התם, אף על פי שאין פת, מאי טעמא? - דכולהו הכא דיירי (משום פיתן - הוא להו 'דירתן'; וכל שכן בעל הבית שהוא דר שם ממש בתוכו, ואפילו אין לו פת בכל הבית - שפיר דמי).

אמר שמואל: עירוב (שהוא מצרפן - טעמא) משום קנין (שמקנה להו בעל הבית רשותו, ונמצאו כולם בעלים בבית זה שהעירוב מונח בו, וכל חצר משועבדת לרשותם זו, ואחת היא), ואי תימא 'מפני מה אין קונין במעה' (ומפני מה אין מערבין במעה, ליתן כל אחד ואחד מעה, ומעותיו יקנו לו רשות חבירו) - מפני שאינה מצויה בערבי שבתות.

היכא דעירב מיהו לקני? גזירה שמא יאמרו 'מעה עיקר', וזמנין דלא שכיח מעה ולא אתי לאיערובי בפת, דאתי עירוב לאיקלקולי (להשתכח תורת עירוב).

רבה אמר: עירוב משום דירה (שדעתו של אדם על פיתו, והווי להו כאילו דיירי בההוא ביתא, ואין בחצר זו אלא דירה אחת, והרי כל רשות החצר מיוחדת לבית זה). מאי בינייהו? איכא בינייהו כלי, ופחות משוה פרוטה,

(עירובין מט, ב)

וקטן (למאן דאמר משום קנין - יכולין לקנות בסודר כדרך שאר קנין, ואין יכולין לקנות בפת שאין בו שוה פרוטה ואפילו הוא מזון שתי סעודות, ואין יכול לעשות הקטן שליח לערב עליו עירובי חצירות - דלא בר מקנה ואקנויי הוא; ולמאן דאמר משום דירה - לא מהני קנין סודר, ומערבין באוכל שאין בו שוה פרוטה, וקטן גובה את העירוב - דפת משויא להו חדא דירה, וקטן לאו מידי עביד).

אמר ליה אביי לרבה: לדידך קשיא ולשמואל קשיא הא תניא: 'חמשה שגבו את עירובן, כשהם מוליכין את עירובן למקום אחר' (שרצו לערב עם חצר אחרת, ונתנין בתוכה עירובן זה שגבו להתיר חצירן) - אחד מוליך לכולן (גירסת רש"י: אחד מהן מוליך על ידי כולן - בשביל כולן, ואפילו נתן הוא לבדו פת אחת בשבילן, הואיל והוא כבר עירב עם חביריו - קונה לצורך כולן) 'הוא ניהו דקא קני ותו לא?! הוא ניהו דקא דייר ותו לא?!'

אמר ליה: לא לדידי קשיא ולא לשמואל קשיא: שליחות דכולהו קא עביד.

אמר רבה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כרבי שמעון (דהיא מותרת עמהן והן מותרין עמה).

משנה:

מי שבא בדרך וחשכה לו, והיה מכיר אילן או גדר (גדר = חומת אבנים) (והוא בסוף אלפים ממקום רגליו, ומהאילן לביתו אלפים), ואמר: "שביתתי תחתיו" (ומשם יהיו לי אלפים) " (דאף על גב דהשתא קדיש יומא - מצי למיזל אלפים עד התם, דהוא מקום שביתתו, ומשום הכי יש לו אלפים לכאן ואלפים לצד ביתו) - לא אמר כלום (טעמא מפרש בגמרא); "שביתתי בעיקרו" - מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו ועד ביתו אלפים אמה (אמר "שביתתי בעיקרו" - ויודע הוא שמעיקרו ועד ביתו אין יותר מאלפים), נמצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה (קנה לו שביתה בעיקרו, הואיל וסיים את מקומו, ואותה שביתה קונה לו אלפים לצד רגליו, ואלפים לצד ביתו).

אם אינו מכיר (אילן או גדר) או שאינו בקי בהלכה (ואינו יודע שיועיל לו, ולא אמר כן), ואמר "שביתתי במקומי" - זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח;

עגולות - דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס;

וחכמים אומרים: מרובעות כטבלא מרובעת, כדי שיהיה נשכר לזויות, (פלוגתא דרבי חנינא בן אנטיגנוס ורבנן - בגמרא מפרש);

ו זו היא שאמרו: 'העני מערב ברגליו' (כגון זה שהוא בא בדרך ואין עמו פת, דהשתא עני הוא - לו התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת).
אמר רבי מאיר: אנו אין לנו אלא עני.
רבי יהודה אומר: אחד עני ואחד עשיר (היושב בביתו ורוצה לילך ולהחשיך על התחום ולקנות שביתה - מותר); לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו (שיוכל לשגר על ידי שליח ולא יטרח הוא עצמו).

גמרא:

מאי 'לא אמר כלום'?

אמר רב: לא אמר כלום - כל עיקר: דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל (ולא יזוז ממקומו, שהרי במקום רגליו אין לו שביתה, שהרי עקר דעתו ולבו מכאן, ותחת האילן נמי לא קנה שביתה - דהא לא סיים; ואף על פי שכל תחתיו של נוף האילן לתוך אלפים אמה למקום רגליו, מפרשין טעמא דרב לקמן: הואיל ולא פירש איזו ארבע אמות בחר לו בתחתיו של אילן - לאו שביתה היא);

ושמואל אמר: לא אמר כלום - לביתו, אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל (לקמן מפרש דכי אמר שמואל למילתיה - כגון דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים למקום רגליו, דכל ארבע אמות שאתה נותן לשביתה [תחתיו] כולן ראויות לו; הלכך: לביתו לא אמר כלום - דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים, כדנתי במתניתין 'מעיקרו ועד ביתו אלפים'; ושמא הוא בחר לו ארבע אמות הראשונות שתחת האילן אותן של צידו, ומשם עד ביתו יש יותר מאלפים כל רוחב נוף האילן; אבל לתחתיו של אילן - מצי אזיל, דממה נפשך כל ארבע אמות שאתה נותן לו תחתיו לשביתה נותנת עד מקום רגליו אלפים אמה), ונעשה תחתיו של אילן (רוחב נטיית נופו של אילן, אם הוא רחב עשרים או שלושים אמה - נעשה לו) חמר גמל (כלומר: מושכו לכאן ולכאן): בא למדוד מן הצפון (בסוף נטיית הנוף לצד ביתו אלפים, כדי שיגיע לביתו) - מודדין לו מן הדרום (ואומר: שמא ארבע ראשונות של צד רגליו בחר לו תחת האילן, ומשם מודדין לו אלפים ולביתו, ונמצא רחוק שלשים אמה); בא למדוד מן הדרום (מארבע אמות ראשונות אלפים לצד רגליו, כדי שיכול לחזור לאחרי ממוקם רגליו שלושים אמה) - מודדין לו מן הצפון (שמא ארבע אמות של סוף האילן לצד ביתו בחר לו, ומשם עד מקום רגליו יש לו אלפים, ואין יכול לחזור לאחרי אפילו פסיעה; אבל ארבעת אלפים יש לו ממקום רגליו לצד ביתו פחות שלשים אמה ממה נפשך, ומקום רוחב האילן הוא מפסיד מפני שלא פירש).

(לישנא אחרינא - ושמואל אמר לא אמר כלום - לביתו, שאין לו מן האילן לצד ביתו כלום, אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל, דקסבר שמואל דקנה לו שביתה בשני המקומות: הואיל ולא סיים ארבע אמותיו - אין לו מקום המיוחד לו לא תחת האילן ולא במקום רגליו, אלא או כאן או כהן, וממה נפשך אלפים שממקום רגליו עד האילן יש לו, וכשהגיע לתחת האילן - נעשה לו חמר גמל: בא למדוד לו מן הצפון מן האילן לביתו - מודדין לו מן הדרום, ממקום רגליו, בא למדוד ממקום רגליו כדי לחזור לאחרי אלפים - מודדין לו מן האילן; זה שמעתי, ויש תשובות וגמגומין יותר מדאי לפי לשון הש"ס והילוכו: חדא: דקא משייל 'מאי טעמא דרב', הוה לשיוליה טפי טעמא דשמואל, דמילתיה דרב מסתבר טפי, דבמקום רגליו לא רצה לקנות ותחת האילן לא קנה - דלא ידעין מאי סיים; אבל שמואל, מאי סבירא ליה? אי קנייה היא בלא סיום - לקני התם, ואי לאו קנייה היא - לא ליקני לא הכא ולא התם, דהא כאן לא רצה לקנות! ואפילו רבי יוחנן בן נורי לא קאמר אלא חפצי הפקר, או ישו, אבל זה שאמר בפירוש "איני רוצה לקנות כאן" - היאך יקנה? ועוד: מאי נעשה תחתיו של אילן חמר גמל? הכי איבעי ליה למימר: ושמואל אמר הרי זה חמר גמל! ועוד: מאי מן הצפון ומן הדרום, במקום אחד יש לומר מצפון ומדרום, אבל בשני מקומות לא שייך האי לישנא.)

(עירובין נ, א)

אמר רבה: (בשלמא לשמואל ללישנא קמא מיסתברא מילתיה, דמכל מקום קנה שביתה תחת האילן, אבל אין אנו יודעין איזו ארבע אמות קנה - הלכך ידו על התחתונה ומפסיד מארבעת אלפים כשיעור תחתיו של אילן, בא למדוד מכאן מודדין לו מכאן); מאי טעמא דרב? - משום דלא מסיים אתריה (וכיון דלא סיים - לא קני ליה מידי); ואיכא דאמרי אמר רבה: מאי טעמא דרב? - משום דקסבר כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו (דכיון דאם סיים ארבע צפוניות אינו יכול לחזור בו לברור ארבע דרומיות להיות לו שביתה כאן וכאן - כי אמר נמי כולהו כחדא, כגון הכא דאמר שביתתי תחתיו - לא אמרינן ליקנו).

מאי בינייהו?

איכא בינייהו דאמר "ליקנו לי בארבע אמות מגו שמונה" (להכי נקט 'מגו תמני', דלקמן מוקמינן באילן שיש תחתיו שמונה אמות): מאן דאמר 'משום דלא מסיים אתריה' - הא לא מסיים אתריה; ומאן דאמר 'משום כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו' - האי - כארבע אמות דמי, דהכא "ארבע אמות" קאמר.

גופא אמר רבה: כל דבר שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת

אינו.

איתיביה אביי לרבה: 'המדכה במעשרות' (אחד מחמש או משמונה) - פירותיו (שסילק לצד אחר) מתוקנין (חולין מתוקנין הן), ומעשרותיו (המעשרות שנותן ללוי)

מקולקלין (שהרי טבל מעורב בהן: כשנתן קב השמיני - לא חל שם המעשר אלא על הראוי למעשר, והשאר טבל הוא, דמעשר בהדיא אמר רחמנא: שיעור אחד מעשרה, ולא דמי לתרומה שניטלת בעין יפה ובעין רעה ובבינונית, דבתרומה לא כתיב בה שיעור) ' [ההפך מהכתוב בתוספתא דמאי פ"ח מ"ג: המרבה במעשרות מעשרותיו מתוקנין ופירותיו מקולקלין] - **אמאי** (פירותיו מתוקנין)? **לימא** ' **כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו** ' (דאילו הוה מפריש מעשר כהלכתו, והדר שקל תו, וקרייה עליה שם 'מעשר' על חולין שניתקנו כבר - לא חייל עליה שם מעשר! והשתא נמי: כי אפריש האי טופיינא עם מעשר - לא ליחול שם מעשר אפילו על הראוי למעשר, כי היכי דאמר גבי שביתה דלא קני ארבע מינייהו מגו תמני כי לא אמר "ארבע" בהדיא) ! ?

שאני מעשר דאיתיה לחצאין (דלהכי פירותיו מתוקנין, דעל כל גרגר וגרגר שבו חל השם עליו לפי חשבון הראוי למעשר, כגון הפריש אחד מחמשה - קדש כל גרגר חציו, אבל גבי שביתה ליכא למימר דשייכא בכל תחתיו של אילן, דארבע אמות כהדי בעינן) **דאי אמר "תקדוש פלגא" - פלגא דחיתא קדשה** (והאי - כיון דאפריש כפלים וקרא עליה שם מעשר - כמאן דאמר "תיקדוש כל חיתא לפלגא").

והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין (דאי אמר "חצי טלה זה חולין והחצי מעשר" - לא אמר כלום [שיועיל] ליקדש לחצאין, ד[אם תאמר משום] **כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש** אמר רחמנא [ויקרא מז, לג] - יהיה **כולן** קדוש לשם מעשר), (וליתיה נמי בזה אחר זה: שאם קרא לעשירי "עשירי" ולאחד עשר "עשירי" - אינו קדוש [האחד עשר, אלא רק העשירי קדוש], וכי קרא לשנים "עשירי" בבת אחת - אמרינן דחד מינייהו מעשר גמור) **ואמר רבה: יצאו שנים בעשירי וקראן "עשירי" - עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה** (דחד מינייהו מעשר ואידך הוי אחד עשר שקראו "עשירי", ואילו הוה ידע ביה, כגון שטעה וקרא לעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי" - קיימא לן דעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים [שהרי אמר שהוא קדוש]) (אלמא: מדחל שם מעשר אחד מינייהו - שמע מינה אף על גב דלא קדיש אחד עשר, אם קרא לעשירי "עשירי" דהוי עשירי, וקרא לאחד עשר "עשירי" - אפילו הכי, כי קראן בבת אחת - קדיש חד מינייהו בעשירי) ?

(ומה בין שלמים למעשר? - שהשלמים טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, ונפדין במומן, ותמורתן קריבה, מה שאין כן במעשר; והשתא דקראן בבת אחת ולא ידע הי עשירי גמור והי אחד עשר שנקרא עשירי - בעו תרוייהו תנופת חזה ושוק וסמיכה! ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה, ונסכים - יביא נסכי קרבן אחד על תנאי, ויאמר: אם זה שלמים - יהיו על זה, ואם לאו - יהיו על חבירו.)

שאני מעשר בהמה דאיתיה בזה אחר זה בטעות (כגון אם טעה בעשירי וקראו "תשיעי", ולאחד עשר "עשירי" - קדוש אחד עשר משום קריאת השם, וקרב שלמים), **דתנן** [בכורות פ"ח מ"ט]: **'קרא לתשיעי "עשירי" ולעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי" - שלשתן מקודשין'** (ובפרק בתרא דבכורות ילפינן מקראי, הלכך, כי קראן כאחד - לא מעכב אחד עשר על העשירי מלחול עליו שם גמור, דהא אחד עשר גופיה זימנין דקדוש בקריאת שם מעשר - כגון היכא דקרייה לעשירי שלפניו "תשיעי", והא דרבה - בפרק בתרא דבכורות);

והרי תודה (דלחמי תודה = ארבעים חלות, כדאמר במנחות (עו, א)), **דליתיה בטעות** (אם הפריש לחמי תודתו, וטעה וסבור שלא הפריש, וחזר וקרא שם על ארבעים חלות אחרות - לא קדשי, דהא טעה, ותנן: הקדש טעות - אינו הקדש, במסכת נזיר (פ"ה מ"א דף לא, א)) **וליתיה בזה אחר זה** (שאם הפריש ארבעים לתודתו ושחט הזבח עליהן, וחזר והפריש לה ארבעים אחרות - לא קדשי), **ואיתמר: תודה שנשחטה על שמונים חלות** (בבת אחת; שחיתת התודה מקדשת הלחם, כדתניא במנחות (עח, ב)): **'קרבנו על זבח** [ויקרא ז, יג] - מלמד שאין הלחם קדוש אלא על הזביחה': **חזקיה אמר: קדשו עלה ארבעים מתוך שמונים** (הא "ארבעים" קאמר, וגבי שביתה נמי: הא אמרן דאי אמר "לקנו לי ארבע מתוך תמני" - קני); **רבי יוחנן אמר: לא קדשו עלה ארבעים מתוך שמונים** ! ?

הא - איתמר עלה: אמר רבי יהושע בן לוי: הכל מודים היכא דאמר "ליקדשו ארבעים מתוך שמונים" - דקדשי; "לא יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשו שמונים" - כולי עלמא לא פליגי דלא קדשו; כי פליגי בסתמא: מר סבר לאחריות קא מכוינן (שאם יאבדו או יטמאו חציין - יפסוד בחציין, והוה ליה כאומר "יקדשו ארבעים מתוך שמונים"), ועל תנאי אייתינהו,

(עירובין נ, ב)

ומר (רבי יוחנן) סבר לקרבן גדול קא מכוינן (והא לא אפשר, וארבעין מינייהו לא אמרינן דלקדשו, אבל גבי שביתה, כי אמר תחתיו - מאי אחריות איכא? ההוא ודאי לכולהו איכוון, ואין שביתה אלא בארבע, לא אמרינן לקנו ליה בארבע מינייהו).

אמר אביי (אדב קאי): לא שנו אלא באילן שתחתיו י"ב אמה (או יותר, דאיכא למימר ארבע דהאי גיסא או דהאי גיסא או מיצעי - הלכך לא מסיימי), **אבל באילן שאין תחתיו י"ב אמה** (גירסת רש"י: אבל באחת עשרה) - **הרי מקצת ביתו ניכר (יש לך לברור שיעור שביתה בתוך אחד עשר הללו, שעל כרחך מקצת ביתו בתוכם הוא, ומאי נינהו - ארבע מציעתא: דאי בדידהו אמר - שפיר, ואי בדהאי גיסא או בדהאי גיסא - הרי חצי אמה מאלו ומאלו בתוכם של אמצעיות, הלכך הוי סיומא לקנות בית, ומיהו [אם] בא למדוד מן הצפון - מודדין לו מן הדרום כו').**

מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע: ממאי דבארבעי מציעתא קא מסיים? דלמא בארבעי דהאי גיסא ובארבעי דהאי גיסא קמסיים

(כלומר, מי הבדיל לך אמצעיות מתוך השאר? ומה בכך אם מקצת בית ניכר בהן? הרי יש לומר: דהאי גיסא בחר ליה, או דהאי גיסא בחר ליה ואינו יודע את אלו, וכיון דאיכא לספוקי בהני ובהני, ואין אלו נבלעות באלו - אין כאן סיום) ?

אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא שנו אלא באילן שתחתיו שמונה אמות (דאיכא למימר דהאי גיסא בחר או דהאי גיסא - ולא הוי סיום), אבל באילן שתחתיו שבע אמות - הרי מקצת ביתו ניכר (אבל שבע אמות על כרחך מקצת ביתו ניכר באותה אמה אמצעית, דאי אפשר שלא ביררה לו, ואי באמצע האילן בחר ליה ארבע אמות - הרי היא מהן, ואי מהאי גיסא [או מהאי גיסא] - הרי היא מהן, הלכך קנה שם בית, ומיהו בא למדוד כו').

תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דשמואל: תניא כוותיה דרב: 'מי שבא בדרך וחשכה לו, והיה מכיר אילן או גדר ואמר "שביתתי תחתיו" - לא אמר כלום; אבל אם אמר "שביתתי במקום פלוני" (כדמפרש ואזיל: שהיה אותו מקום מוקף מחיצות, וראוי להיות כולו כארבע אמות, הלכך לא צריך לסיימי ביה ארבע אמות, דכוליה כארבע אמות, ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה) - מהלך עד שמגיע לאותו מקום, הגיע לאותו מקום - מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה; כמה דברים אמורים (דמהלך את כולו לבד מאלפים שחוצה לו)? - במקום המסויים, כגון ששבת בתל שהוא גבוה עשרה טפחים והוא מארבע אמות ועד בית סאתים, וכן בקעה שהיא עמוקה עשרה והיא מארבע אמות ועד בית סאתים (במקום המסויים - שמיוחד וחלוק משאר הבקעה, שיש לו מחיצות והוא מארבע אמות עד בית סאתים, דבציר מהאי מאי 'מהלך את כולו' איכא? בלאו מחיצות נמי ארבע קני ליה לשביתה; ואם יותר מבית סאתים, הואיל ולא הוקף לדירה - לא מהניין ליה מחיצות לשוייה כארבע אמות); אבל במקום שאין מסויים (כלומר: שאינו כולו רשות אחת של ארבע אמות,

כגון שאין לו מחיצות, או שישנו יותר משני סאתים) - אין לו (בתוכו) אלא ארבע אמות (לבד מאלפים משם והלאה, ובעי לסיימי ביה הי מינייהו, כדמפרש ואזיל לקמן; וכי מסיים להו - קני להו, ומהלך משם והלאה אלפים אמה, ותוך מחיצות עולה לו מן המנין); היו שנים, אחד מכיר ואחד שאינו מכיר - זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר, והמכיר אומר "שביתתי במקום פלוני"; כמה דברים אמורים (דבמקום שאינו מסויים קני ליה מיהא ארבע אמות לשביתה, ואלפים מהן לכל רוח)? - כשסיים ארבע אמות שקבע (שקבע בארבע בהן, [כגון] שהיה לו בהן סימן אילן או אבן, ואמר "באותן ארבע תהא שביתתי"), אבל לא סיים ארבע אמות שקבע - לא יזוז ממקומו (אפילו פסיעה אחת מארבע אמות של מקום רגליו, דאין לו שביתה לא כאן ולא כאן, דבמקום רגליו לא רצה לקנות, וכאן שרצה - לא סיים) ' (והיינו כרב).

לימא תיהוי תיובתיה דשמואל?

אמר לך שמואל: הכא (דקתני לא יזוז) במאי עסקינן? - כגון דאיכא במקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפי וארבע גרמידי (תרי אלפי לתחומא, וארבע לשביתה - כולן כלין ממקום רגליו ועד עיקרו, ועדיין נוף דאיך גיסא דאילן נוטה חוץ לכולן), דאי מוקמית ליה באיך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא (שאם אתה נותן לו שביתה תחת הנוף שבעבר השני - נמצא מקום רגליו שהיה עומד שם בשעה שחשכה לו חוץ לתחומא, שהרי רחוק ממקום שביתתו יותר מאלפים וארבע אמות); (הלכך): אי סיים ארבע אמות (בצד זה של אילן) - מצי אזיל (שפיר), ואי לא (אבל לא סיים לו) - לא מצי אזיל (יש לומר בעבר השני בחר, והרי הוא עכשיו חוץ לתחומא, ואין לו אלא ארבע אמות; וכי אמר שמואל דליקני שביתה תחת האילן אף על גב דלא סיים ומצי אזיל - כגון שכל תחתיו של אילן בתוך אלפים וארבע אמות, דכל ארבע דיהבת ליה לשביתה תחתיו - מטי תחומייהו עד מקום רגליו, הלכך שביתה קנה לו שם, אבל אינו יודע אם בצפון או בדרום, ולפיכך ידו על התחתונה: בא למדוד מצפון של אילן לצד ביתו אלפים - מודדין לו מדרומו ומקצדין לו כל תחומו כל שיעור תחתיו של אילן, ולא יגיע לביתו; בא למדוד מן הדרום של אילן ולחזור לאחוריו ממקום רגליו כמדת תחתיו של אילן - מודדין לו מצפון של אילן, וכלה התחום במקום רגליו).

תניא כוותיה דשמואל: 'טעה ועירב לשתי רוחות (לדרום ולצפון), כמדומה הוא שמערבין לו לשתי רוחות (שמותר לעשות כן, וליך שחרית כאן וערבית כאן, וכיון שנתכוין לשתייהן והאחת הוא דקנתה לו ואינו יודע איזו היא - נותנין עליו חומרי זו וחומרי זו), או שאמר לעבדיו "צאו וערכו לי" אחד עירב עליו לצפון ואחד עירב עליו לדרום - מהלך לצפון כעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון (מהלך מביתו לצפון כשיעור תחום שמניח לו עירובו של דרום לצד צפון, ומהלך לדרום מביתו כשיעור תחום שמניח לו עירוב של צפון לצד דרום, כגון אם לא הוצרך ללכת אלא שלשת אלפים לכאן ושלשת אלפים לכאן, והניח עירוב בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן - דליהוי ליה ממקום עירובו אלפים - מותר לילך אלף אמה מביתו לכאן ולכאן, דמעירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח; הלכך אלפים שיש לו לצפון מעירובו שבדרום כלות לו לסוף אלף לצפון ביתו, ואלפים שיש לו לדרום מעירובו שבצפון כלות לו לסוף אלף אמה לדרום ביתו); ואם מיצעו עליו (שבבילול) את התחום (שהניח כל אחד עירוב לטוף אלפים דהשתא הוה ליה עירוב [עירן] באמצע שתי תחומין, תחום שלם מן המערב לביתו ותחום שלם מן המזרח, דנתכוונו לקנות מן העירוב אלפים והלאה) - לא יזוז ממקומו (מביתו, ואפילו כבני עירו אינו - דהא לא נתכוון לקנות שביתה אלא במקום העירובין, ואינו יודע אי זה מהן קנה; זה = עירוב הדרום - מפסידו אלפים של צפון, וזה = עירוב הצפון - מפסידו אלפים של דרום) ' (קתני מיהת מהלך

לצפון כעירובין לדרום, אלמא: היכא דמספקא לן בהי ניחא ליה - אזלינן בתרוייהו לחומרא, ומיהו במאי דשבקו - שרי ליה למיזל ואף על גב דלא סיים בהי ניחא ליה, והיינו כשמואל, דאמר היכא דמספקא לן בהי ארבע אמות דאילן קנה שביתה - חומרי דתרוייהו יהבינן ליה) ' !

לימא תיהוי תיובתיה דרב (דאמר: היכא דלא סיים - לא יזוז ממקומו, דבמקום רגליו לא רצה לקנות, ותחת האילן הואיל ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי - לא קנה לא הני ולא הני; דהא הכא אמרינן אף על גב דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי - קנה באחד מן העירובין ומותר להלך במקום ששניהם נותנים לו; דאי לרב - אפילו לא מיצעו את התחום לא יזוז ממקומו, דבביתו לא רצה לקנות, ובשביתות העירובין לא סיים בהי ניחא ליה) ?

רב תנא הוא ופליג.

(וללשון ששמעתי קשיא לי: מאי דוחקיה למימר 'רב תנא הוא ופליג': מכדי פלוגתייהו דרב ושמואל במאי? - דרב סבר לא קנה לו מקום רגליו ולא תחת האילן, ולשמואל קנה או מקום רגליו או תחת האילן, ומותבינן לרב מהא דקתני דקנה או לצפון או לדרום, ומהלך כרגלי שניהן - [יש לומר] מי דמיא הא לדרב: הכא איכוין לתרוייהו, וגבי עבדים נמי - תרוייהו שליחותיהו עבוד, ובשתי שביתות אי אפשר - מיהו חדא מינייהו קניא, ומדלא ידיע הי קניא - נותנין חומרי שתייהו עליו, ואידך שרי ממה נפשך, אבל התם - במקומו לא רצה לקנות, ותחת האילן סבר רב דכיון דלא סיים לאו קנייה היא, הלכך אין לו שביתה כלל; ואם תאמר: היינו תיובתיה, אמאי לא קני התם תחת האילן או ארבע צפוניות או ארבע דרומיות, וליתבי עליה חומרי תרוייהו ואידך לישתרי ממה נפשך, אם כן - לשמואל נמי הויה תיובתיה, דהא מפרש בההוא לישנא דלשמואל אין לו מן האילן והלאה כלום, ואמאי?: ממה נפשך, מתחילת אילן לצד רגליו ליתבי ליה אלפים לצד ביתו!?)

אמר "שביתתי בעיקרו" - מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו לביתו אלפים אמה, נמצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה:

(עירובין נא, א)

אמר רבא: (הא דקתני מתניתין דאם סיים קנה שביתה בעיקרו) והוא דכי רהיט לעיקרו - מטי (התם [לעיקרו של האילן] קודם שתחשך - התם מהניא אמירה, ואי קני התם - מצי למיזל לביתו בנחת).

אמר ליה אביי: והא 'חשכה לו' קתני?! 'חשכה' - לביתו (לילך עד ביתו אפילו במרוצה), אבל לעיקרו של אילן מצי אזיל (אבל לעיקרו הוה מטי במרוצה אי הוה רהיט). איכא דאמרי אמר רבא: 'חשכה לו' - כי מסגי קלי קלי (הולך מעט מעט), אבל רהיט - מטי.

רבה ורב יוסף הוו קא אזלי באורחא; אמר ליה רבה לרב יוסף: תהא שביתתנו תותי דיקלא דסביל אחוה (אילן אחר היה נסמך עליו), ואמרי לה תותי דיקלא דפריק מריה מכרגא (טוען פירות הרבה ומוכרן, ופורע מהן המס), ידע ליה מר? אמר ליה: לא ידענא ליה (איני מכיר אותו אילן). אמר ליה: סמוך עלי, דתניא: 'רבי יוסי אומר: אם היו שנים, אחד מכיר ואחד שאינו מכיר - זה שאינו מכיר מוכר מוסר שביתתו למכיר (אומר "שביתתי עמך"), זה שמכיר אומר "תהא שביתתנו במקום פלוני"'. ולא היא: לא תנא ליה כרבי יוסי אלא כי היכי דליקבל לה מיניה, משום ד'רבי יוסי ניוקו עמו' (הא דאמר ליה משמיה דרבי יוסי ליתא, דלא תניא ליה בשם רבי יוסי אלא סתמא תניא ליה לעיל, ומשום הכי אמרה בשם רבי יוסי: כי היכי דליקבלה מיניה; 'נימוקו עמו' - טעמו, במסכת גיטין (טז,א) מונה שבחן של חכמים - ואמר: רבי יוסי נמוקו עמו; 'נים' ו'קו' - דבר ישר כקו המשקולת).

'נימוקו עמו' - טעמו, במסכת גיטין (טז,א) מונה שבחן של חכמים - ואמר: רבי יוסי נמוקו עמו; 'נים' ו'קו' - דבר ישר כקו המשקולת.

אם אינו מכיר או שאינו בקי נבהלכה, ואמר "שביתתי במקומי" - זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח: הני אלפים אמה, היכן כתיבן? דתניא [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח מסכת דויע פרשתא ד"ה ראו כי ה' נתן לכם את השבת]: ' [שמות טז, כט: כט:] ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי 'שבו איש תחתיו' - אלו ארבע אמות (ליוצא חוץ לתחום); 'אל יצא איש ממקומו' - אלו אלפים אמה; מנא לן?

אמר רב חסדא: למדנו מקום ממקום ומקום מניסה (פטוק שנאמר בו מקום ולא נאמר בו ניסה - דנין אותו מפטוק אחר שנאמר בו מקום וניסה, כגון אל יצא איש ממקומו [שמות טז, כט: כט:] דנין מושמתי לך מקום אשר ינוס שמה [שמות כא, יג: מה להלן כתיב ניסה: אשר ינוס [במדבר לה, כו:] אף מקרא דאל יצא

איש ממקומו - מרבי ביה ניסה, והוי כמאן דכתיב ביה ניסה) וניסה מניסה וגבול (והדר דנין ניסה מניסה, כלומר: דנין ניסה זו שלא נאמר בו גבול מניסה שנאמר בו גבול, דכתיב גבול עיר מקלטו אשר ינוס (במדבר לה, כז) ומרבינן נמי באידך ניסה דאל יצא איש ממקומו כאילו כתיב ביה גבול) וגבול מגבול וגבול מחוץ (והדר דנין גבול מגבול וגבול מחוץ, דנין גבול זה שלא נאמר בו חוץ מגבול שנאמר בו חוץ, שנאמר ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול (במדבר לה, כז), ומרבינן חוץ מגזירה שוה להאי גבול דאל יצא איש ממקומו) וחוץ מחוץ (והדר דנין האי חוץ מחוץ), דכתיב (במדבר לה, ה) ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה [ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת ים אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים באמה והעיר בתוך זה יהיה להם מגרשי הערים].

ו נ י ל פ (במדבר לה, ט) [ומגרשי הערים אשר תתנו ללוי] מקיר העיר וחוצה אלף אמה [סביב] ?
 דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מחוצה;
 ומאי נפקא מינה? : הא תנא דבי רבי ישמעאל [ספרי מצורע פרשה ז מ"ז] : 'ושב הכהן' [ויקרא יד, לט: ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירת הבית] ובא הכהן [ויקרא יד, מד: ובה הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא] - זו היא שיבה זו היא כ"א' (בתורת כהנים שנויה, בנגעי בתים; בשבוע של הסגר ראשון כתיב ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית וכתיב בתריה וחלצו את האבנים ואת הבית יקציע: מבית יקלף עפר הבית סביב הקיר ועפר, אחר יקח וטח את הבית, וכתיב ואם ישוב הנגע ופרח בבית וגו' ונתן את הבית, ותנא: 'ופרח' - יכול לא יהא טמא עד שיחזור ויפשה? - תלמוד לומר צרעת ממארת צרעת ממארת לגזירה שוה: מה צרעת ממארת האמורה בבגדים - טימא את החזור אף על פי שאינו פושה, אף צרעת ממארת האמורה בבתים - טימא את החזור אף על פי שאינו פושה; יכול חזר ופרח בו ביום יהא טמא? - נאמר ואם ישוב הנגע ונאמר ושב הכהן, מה שיבה האמורה להלן - בסוף שבוע, אף שיבה האמורה כאן - בסוף שבוע; למדנו שנותן לו שבוע אחר החליצה וקיצה וטיחה, אם חזר הנגע - נותנו, ואם לא חזר - מטהרו; אין לי אלא חולץ וקוצה וטח ונותן שבוע אלא בפושה בשבוע של הסגר ראשון, מניין לנגע בעינו בראשון שלא פושה, והכהן לא חלץ ולא קצה ולא טח, והמתין שבוע שני ופשה בשבוע שני - מניין שהוא חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואינו נותנו מיד? - תלמוד לומר ובא הכהן והנה פשה וגו'; ואף על גב דהאי קרא בתריה דאם ישוב הנגע כתיב, דמשמע דבנגע החזור קאי - מפקינן ליה התם מהאי משמעות, ומרבינן נתיצה לנגע החזור ואף על פי שלא פושה; והאי ובא הכהן וראה והנה פשה - דמשמע דבעי פשיון - מוקמינן ליה בנגע שעמד בראשון ופשה בשני, ואף על גב דכתיב נתיצה בתריה - יליף בגזירה שווה: נאמר כאן בפשה בשני ובא הכהן ונאמר בפשה בראשון ושב הכהן - היא שיבה היא ביאה, כלומר: זו כזו: מה להלן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע - אף כאן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע; ואם חזר שוב - בעי נתיצה, אלמא: אף על גב דלאו שיבה היא, כיון דשיבה וביאה חדא מילתא היא, דתרויהו משמע שבא מביתו לבית המנוגע - דיינינן גזירה שוה מיניהו) ! ?
 הני מילי היכא דליכא מידי דדמי ליה, אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה - מדמי ליה ילפינן.

אלפים אמה עגולות [דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס; וחכמים אומרים: מרובעות כטבלא מרובעת, כדי שיהיה נשכר לזויות]:
 ורבי חנינא בן אנטיגנוס - מה נפשך: אי אית ליה גזירה שוה (דמקום מניסה וחוץ מחוץ, כדאמר לעיל) - 'פיאות' כתיבן (דכתיב פאת נגב [שמות כז, ט] ו'פאת' משמע מרובע); אי לית ליה גזירה שוה - אלפים אמה מנא ליה?
 לעולם אית ליה גזירה שוה, ושאיני הכא דאמר קרא (במדבר לה, ה) [ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת ים אלפים באמה והעיר בתוך זה יהיה להם מגרשי הערים]; - לזה אתה נותן פיאות, ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת!

ורבנן?
 תני: 'רב חנניה אומר: כזה יהו כל שובתי שבת'.
 אמר רבי אחא בר יעקב: המעביר ארבע אמות בר הרבים - אינו חייב עד שמעביר הן ואלכסוןן (ארבע אמות ושמונה חומשי אמה, דאמר: 'כזה יהיו כל שובתי שבת': פיאות תן להן; וגבי העברה ליכא למיתב פיאות, אלא כי האי גוונא: שנותנין להן שיעור אלכסון, דהא ליכא למימר בהו רבוע ועיגול).
 אמר רב פפא: בדיק לן (מנסה אותנו) רבא: עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה צריך הן ואלכסוןן (שיהא רחב ארבע בריבוע, שתוכל למצוא בו אלכסון; דדבר עגול אין לו אלכסון) או לא? ואמרין ליה: לאו היינו דרב חנניה, דתניא: 'רב חנניה אומר: כזה יהו כל שובתי שבת'.

וזה הוא שאמרו העני מערב ברגליו; אמר רבי מאיר: אנו אין לנו אלא עני וכו' :
 אמר רב נחמן: מחלוקת "במקומי" (במקומי' גרסינן, ביר"ד; מחלוקת דרבי מאיר ורבי יהודה: דקא שרי רבי יהודה אפילו לעשיר לערב ברגליו - באומר: שבייתתי במקומי, וזהו שאמרו דמתניתין לקמן מפרש אהיכא קאי, אי אמכיר אילן דקתני דאמר "שבייתתי במקום פלוני", או אינו בקי דקתני דאמר "שבייתתי במקומי"); דרבי מאיר סבר עיקר עירוב בפת,

(עירובין נא, ב)

עני הוא דאקילו רבנן עילויה (הבא בדרך ואין עמו פת - הוא דאקילו רבנן גביה לומר "שביתתי במקומי" כשאינו מכיר אילן או גדר; או למכיר - לומר "שביתתי במקום פלוני") אבל עשיר (כגון יושב בביתו) - לא (לא זו ולא זו), ורבי יהודה סבר עיקר עירוב ברגל ("שביתתי תחתיו"), אחד עני ואחד עשיר (אפילו לעשיר אם יצא והחשיך - זהו עיקר מצות עירוב, כדתי לא אמרו לערב בפת כו', אלמא: עיקר תקנת עירוב לרבי יהודה ברגל היא), אבל "במקום פלוני" דברי הכל עני אין עשיר לא;

'וזו היא שאמרו' (זהו שאמרו חכמים' - דמשמע דעיקר תקנתא לאו הכי הוא, אלא קולא בעלמא הוא שאמרו אצל העני לערב ברגליו) - מאן קתני לה? - רבי מאיר (דאמר: עיקר עירוב בפת); ואהייא קאי? - א'אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה (ואמר "שביתתי תחתיו") - (עלה קאמר רבי מאיר, זהו שאמרו, כלומר: דאפילו להאי דאמר "במקומי" - קולא הוא דאקילו רבנן גביה, אבל לא זהו עיקר תקנת עירוב);

'ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל' (דמשמע דעיקר עירוב, כי איתקן - ברגל איתקן, ולא אמרו בפת אלא להקל על העשיר) - מאן קתני לה? רבי יהודה.

ורב חסדא אמר מחלוקת "במקום פלוני" (דאין כאן לא עירוב בפת ולא עירוב ברגל, אלא אמירה בעלמא), דרבי מאיר סבר: עני - אין, עשיר - לא, ורבי יהודה סבר: אחד עני ואחד עשיר; אבל "במקומי" - דברי הכל אחד עני ואחד עשיר, דעיקר עירוב ברגל, 'וזו היא שאמרו' (דמשמע דאין זה עיקר עירוב, אלא קולא הוא דאמר לעני) - מאן קתני לה? - (על כרחך) רבי מאיר (ואף על גב דמוקמינן לה במי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר "שביתתי בעיקרו", והאי - אפילו לרבי יהודה לא זהו עיקר מצותו - אפילו הכי לא מצינן לאוקמא כרבי יהודה משום דקתני בה עני, ואילו רבי יהודה אחד עני ואחד עשיר קאמר), ואהייא קאי? - אהא: 'מי שבא בדרך וחשכה' (והיה מכיר אילן, ואמר "שביתתי בעיקרו" דקתני קנה שם שביתתו) - (ועלה קאמר: 'זה הוא שאמרו העני מערב ברגליו' דהא קולא - לעני הוא דאקיל, לא שיהא זה עיקר עירוב, אלא באומר "שביתתי במקומי"; ורבי יהודה אמר: אפילו לעשיר שהיה יושב בביתו ואמר "שביתתי בסוף אלפים" - הקילו נמי, ואף על גב דעיקר עירוב במקומי הוא); 'ולא אמרו מערבין בפת אלא להקל' (דמשמע עיקר עירוב אינו בפת, אלא להקל על העשיר הוא דאיתקן) - מאן קתני לה? - (סתמא היא ו) דברי הכל. (ולאו מסקנא דמילתיה דרבי יהודה היא, דהא רבי מאיר נמי מודה בה דעיקר עירוב ברגל - "במקומי").

תניא כוותיה דרב נחמן (דאמר: מחלוקת "במקומי": דאפילו היכא דאמר "במקומי" - לרבי מאיר עשיר לא, ורבי יהודה נמי לא שרי לעשיר אלא "במקומי", אבל "במקום פלוני" - לא): 'אחד עני ואחד עשיר מערבין בפת, ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר "שביתתי במקומי" (והאי חוץ לתחום' - לאו דוקא, אלא בסוף התחום; ואי דווקא חוץ לתחום - בתוך ארבע אמות קאמר שבו שביתתו) לפי שלא אמרו 'מערבין ברגל' (אפילו כי האי גוונא דאמר "במקומי") אלא למי שבא בדרך וחשכה - דברי רבי מאיר (אלמא לרבי מאיר אפילו במקומי עני - אין, עשיר - לא); רבי יהודה אומר: אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל, ויצא עשיר חוץ לתחום (אם ירצה) ויאמר "תהא שביתתי במקומי" (אלמא לרבי יהודה לא שרי לעשיר אלא "במקומי", כרב נחמן), וזה הוא עיקרו של עירוב, והתירו חכמים לבעל הבית לשלח עירובו ביד עבדו ביד בנו ביד שלוחו בשביל להקל עליו; אמר רבי יהודה: מעשה באנשי בית ממל ובאנשי בית גוריון בארומא (מקום), שהיו מחלקין גרוגרות (תאנים יבשים) וצימוקין (ענבים יבשים שנתייבשו ונצטמקו) לעניים בשני בצורת, ובאין עניי כפר שיחין ועניי כפר חנניה (סמוכין להן לארומא בתוך ארבעת אלפים) ומחשיכין על התחום, למחרת משכימין ובאין' (אלמא עיקר עירוב ברגל, ו"במקומי", ואף על גב דעניים היו, הואיל ובביתם איתנהו - כעשירים דמו: דאי אפשר להם בלא מזון שתי סעודות, ואף על פי כן היו מערבין ברגלן ומחשיכין, דהיינו "במקומי", כרב נחמן, אלמא: עיקר עירוב ברגל, ומחשיכין על התחום, ואף על גב דלגבי עירוב עשירים הן - דהא מביתם יוצאין על כך, ויש להן פת - אפילו הכי שרי, כי לית ליה שליח לערב ברגליו).

אמר רב אשי: מתניתין נמי דיקא (כרב נחמן דלרבי יהודה "במקום פלוני" - עשיר לא, וכי פליג אדרבי מאיר - "במקומי" הוא דפליג), דקתני 'מי שיצא' (כל דהו והחזיק בדרך) לילך לעיר שמערבין לה (שסמוכה לעירו, לסוף ארבעת אלפים - ויכול אדם לילך מזו לזו על ידי עירוב) והחזירו חברו (דאמר ליה: "עת חמה הוא", "עת צינה הוא", כדלקמן (עירובין נבא)) - הוא מותר לילך (למחר לאותה עיר אחרת) וכל בני העיר אסורין - דברי רבי יהודה', והוינן בה: מאי שנא איהו ומאי שנא אינהו? - ואמר רב הונא: הכא כמאי עסקינן? - כגון שיש לו שני בתים ושני תחומי שבת ביניהן (שיש לו שני בתים - אחד בזה ואחד בזה, והיה רוצה לילך לביתו שבעיר אחרת מערב שבת ולשבות שם בשבת, ולא יצא מביתו אדעתא דקניית שביתה בסוף התחום ולחזור, אלא אדעתא למיזל עד התם, והחזירו חבירו); איהו - כיון דנפקא ליה לאורחא (משום הליכה ממש, ולא משום לערב ברגליו) - הוה ליה 'עני' (ויכול לומר "שביתתי בסוף

התחום, ויסיים מקום הניכר לו שם; ופולגתא דאמוראי היא לקמן (עירובין נב): איכא למאן דאמר דאפילו לא אמר נמי: כיון דאנן סהדי דהתם בעי למיזל - כמאן דאמר דמי; ועל כרחך בדלא אמר מידי עסקינן, חדא: דלא קתני 'ואמר' שביתתי במקום פלוני, ועוד: מדפליג רבי מאיר עלה ואמר 'הרי זה חמר גמל' - שמע מינה בדלא אמר 'שביתתי במקום פלוני' עסקינן, דהא רבי מאיר מודה בעני! ואם תאמר: 'רבי מאיר עשיר חשיב ליה להאי, דמשום דהחזיק בדרך פורתא לא משוי ליה עני, אם כן דעשיר חשיב ליה רבי מאיר', - חמר גמל אמאי? הא בביתו לא רצה לקנות, דהא אמר 'שביתתי בסוף התחום', ושם לא יכול - דהא לאו עני הוא, ו'לא יזח ממקומו' מיבעי ליה! אלא בדלא אמר עסקינן, ורבי מאיר נמי עני משוי ליה, ומשום דלא אמר כלום מספקא ליה אי דעתו לקנות שביתה בסוף התחום, או שמא חזר בו לגמרי מלילך למחר לאותה העיר ודעתו לקנות שביתה בביתו, הלכך חמר גמל הוא), והנך 'עשירים' נינהו (ואפילו אמרו 'שביתתנו במקום פלוני' - אסור, דאי לא אמרו - פשיטא); אלמא: כל "במקום פלוני", (לרבי יהודה) עני - אין, עשיר - לא! (ולחכי נקט יש לו שני בתים: דאי לא הוה ליה ביתא התם - לא הוה אמרינן 'כי לא אמר כמאן דאמר דמי', דדלמא קא הדר ביה!) שמע מינה.

מתני ליה רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב: אחד עני ואחד עשיר.
אמר ליה רב: סיים בה נמי 'הלכה כרבי יהודה' (וכרב נחמן 'במקומי').
רבה בר רב חנן הוה רגיל דאתי (בכל שבת) מארטיבנא לפומבדיתא,

(עירובין נב, א)
אמר (והיה יושב ערב שבת בביתו, ואומר): "תהא שביתתי בצינתא (מקום מסוים היה בין שני התחומין)"; אמר ליה אביי: מאי דעתך (דעשיר את, ואמרת שביתתי במקום פלוני)? רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, ואמר רב חסדא 'מחלוקת במקום פלוני'? והא (אמר) רב נחמן (דלא שרי רבי יהודה אלא במקומי) ותניא כוותיה (לעיל)?
אמר ליה: הדרי בי.

אמר רמי בר חמא: הרי אמרו 'שבת' (שקונה שביתה ברגליו) - יש לו ארבע אמות (לקניית בית, לבד מאלפים לכל רוח), הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות או לא?
אמר רבא: תא שמע: 'לא אמרו מערבין כפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב כרגליו' ואי אמרת אין לו - האי 'להקל'?
להחמיר הוא (דמפסיד ארבע אמות)!
אפילו הכי ניחא ליה כי היכי דלא נטרה וניפוק.

משנה:
מי שיצא (מעירו) לילך בעיר (אחרת) שמערבין בה (שסמוכה לעירו בתוך ארבעת אלפים) והחזירו חבירו - הוא מותר לילך (ואף על פי שלא אמר כלום, כדפירשתי לעיל, דכיון שיש לו לשם בית - ודאי לא עקר דעתו מהליכתו ונתכוון לקנות שביתה בסוף התחום, והוי כעני האומר 'שביתתי במקום פלוני', וקנה, דהא עני הוא: דהחזיק בדרך) וכל בני העיר אסורין, דברי רבי יהודה; רבי מאיר אומר: כל שהוא יכול לערב ולא עירב - הרי זה חמר גמל (ולרבי מאיר ודאי עני הוא, ואי אמר - הוי קני, אבל השתא דיכול היה לערב ולומר 'שביתתי במקום פלוני', ולא אמר - מספקא לן אי הוה דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או בביתו, והרי זה חמר גמל שאין לו אלא אלפים שבין ביתו לסוף התחום, אבל אלפים שמעבר ביתו לצד השני - הפסיד, דשמא בסוף התחום קנה, ומסוף התחום נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת - שמא לא קנה שביתה כאן כי אם בביתו).

גמרא:
מאי שנא איהו ומאי שנא אינהו?
אמר רב הונא: הכא במאי עסקינן? כגון שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת: איהו, כיון דנפק ליה לאורחא - הוה ליה 'עני', והני - עשירי נינהו.
תניא נמי הכי (דכשיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת עסקינן): 'מי שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת, כיון שהחזיק בדרך - קנה עירוב' (אף אם לא אמר 'שביתתי בסוף התחום', וחזר), דברי רבי יהודה; יתר על כן אמר רבי יוסי כרבי יהודה: אפילו (לא החזיק בדרך, אלא אמר לצאת) מצאו חבירו (והחזירו חברו) ואמר לו "לין פה, עת חמה הוא, עת צינה הוא" - למחר משכים והולך.

אמר רבה: לומר - כולי עלמא לא פליגי דצריך (שיאמר לו חברו "לין פה", כדקתני מתניתין בדברי יהודה 'החזירו חברו' דהשתא ודאי משום צינה וחמה הוא דהדר ביה ודעתיה למקני שביתה בסוף התחום, ואף על פי שלא אמר, אבל אם חזר מעצמו - איכא למימר נמלך ולא קנה שביתה לשם, דאפילו גלוי דעתא ליכא, והרי הוא כבני עירו), **כי פליגי להחזיק** (והיינו 'חזר על כן': אפילו לא החזיק בדרך, אלא שאמר לו חברו "לין פה": ששמע ממנו שהיה רוצה לצאת ואמר לו "לין פה בביתך הלילה משום צינה") ;

ורב יוסף אמר: להחזיק - דכולי עלמא לא פליגי דצריך, כי פליגי לומר ("לין פה"). (דלרבי יהודה, אם החזיק בדרך - אף על פי שלא אמר לו חברו "לין פה", אלא שחזר מעצמו - כמאן דאמר "שביתתי במקום פלוני" דמי, והחזירו חברו דקתני מתניתין לרבי יהודה - לאו דוקא, דהוא הדין לחזר מעצמו, אלא אורחא דמילתא נקט, אבל רבי יוסי ברבי יהודה תרוייהו בעי: חזקה ואמירה, (והכי קאמר: מצאו חברו שהתחיל לצאת, ואמר לו חברו "לין פה עמדי הלילה", וקסבר רב יוסף: רבי יוסי ברבי יהודה להחמיר, ולא תנן בברייתא 'חזר על כן' ו'אפילו' אלא הכי תנן: רבי יוסי אומר: מצאו חברו

כך שמעתי, והרבה גמגומין יש, דקשיא ליה לרבי יוסי מאי 'חזר על כן' ומאי 'אפילו', ויש מתרצין: דרבי יוסי לא בעי חזקה כולי האי כדלרבי יהודה, אבל אמרי נואש הן, דפסיעה אחת חוץ לביתו הוויא חזקה, ובציר מהכי ליכא חזקה, ועוד: רב יוסף אמר דבחזקה לא פליגי אלא בלומר, ואם כן - אף בחזקה פליגי. לישנא אחרינא ולא שמעתי - **אמר רבה: לומר** "שביתתי בתוך התחום" - כולי עלמא לא פליגי דצריך זה החזר לומר כן, וכי פליג רבי יוסי ואתא לאקולי - אחזקה פליג, דשמעיה לרבי יהודה דאמר החזיק, ואתא איהו למימר: אפילו מצאו חברו שהיה רוצה להחזיק, ולא הניחו - קנה עירוב, ובלבד שיאמר "שביתתי לשם": דהואיל והיה רוצה לצאת - חשבינן ליה כיוצא, והוי 'עני'; ורב יוסף אמר: להחזיק לא פליגי, דודאי חזקה בעינן, דאי לא החזיק - לא הוי 'עני'! כי פליגי 'לומר': דרבי יהודה בעי שיאמר "שביתתי לשם", וארישא דמתניתין קאי: דפרש בה ואמר "שביתתי בעיקרו", ולא איצטרך למיהדר ומיתנייא בסיפא, ואתא רבי יוסי למימר: אפילו לא אמר מידי - קני, הואיל והחזיק: דגלוי דעתא - קנייה היא.

ואם תאמר: כיון דלרבי יהודה באומר "שביתתי במקום פלוני" קאמר, אמאי פליג רבי מאיר עליה ומשוי ליה חמר גמלי? - רבי מאיר לית ליה חזקה כי האי גוונא, אלא בא בדרך ממש, אבל האי - כעשיר משוי ליה, וקסבר רבי מאיר: כל שהוא עשיר, והיה לו לערב בפת ולא עירב בפת אלא באמירה - הפסיד באמירתו אלפים שהיה לו לעבר הלז מביתו: שסילק עצמו מרוח זה, ובמקום שביתתו לא נשתכר, דלאו עירוב הוא, ואין לו אלא אלפים הללו; ונראין הדברים דרבי מאיר - אכל מי שהוא עשיר פליג, ובאומר "שביתתי במקום פלוני", מדקתני: 'כל שיש ביזו לערב כן', דאי סלקא דעתך רבי מאיר - עני משוי ליה להאי, וטעמא משום דמספקא לן היכא ניחא ליה הוא הואיל ולא אמר - אם כן מאי 'כל', הא לא משכחת לה הך ספיקא אלא בהך לחודיה: שיצא וחזר, ו'הרי זה חמר גמלי' מיבעי ליה.)

כמאן אזלא הא דאמר עולא: 'מי שהחזיק בדרך והחזירו חברו - הרי הוא מוחזר ומוחזק': אי מוחזר - למה מוחזק? ואי מוחזק - למה מוחזר ('מוחזר' משמע שלא קנה שביתה כלל, 'מוחזק' משמע דקנה) ?
הכי קאמר: אף על פי שמוחזר - מוחזק;

כמאן (ללישנא קמא דפרשי דרב יוסף אליבא דרבי יוסי, תרתי בעי: אמירה ד"לין פה", וחזקה - הכי בעי ליה כמאן אזלא הא דעולא, דבעי תרתי: שהחזיק - היינו חזקה, והחזירו חברו - היינו "לין פה") ?
כרב יוסף, ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה (דבעי תרתי; והוא הדין לרבה אליבא דרבי יהודה, אלא חדא מינייהו נקט) . (וללישנא בתרא הכי פירושא: **כמאן אזלא הא דעולא** דלא בעי למימר "שביתתי במקום פלוני", דקאמר 'אף על פי שמוחזר' - דמשמע לגמרי? - כרב יוסף, ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה, דאמר לא בעינן 'לומר'; (הג"ה ואהך לישנא ליכא למימר כרבה ואליבא דרבי יהודה, דבין רבה ובין רב יוסף תרוייהו סבירא להו דרבי יהודה תרתי בעי:))

רב יהודה בר אישתתא (שם אדם) **אייתי ליה כלכלה דפירי לרב נתן בר אושעיא; כי הוה אזיל** (לבייתה, ובתוך ארבעת אלפים הוה) **שבקיה עד דנחית דרגא** (מעלה מן הכבש שהיה יורד מן העליה, דהוה ליה החזיק בדרך) ; **אמר ליה: "בית הכא** (לין פה) **;" למחר קדים ואזיל;**

(עירובין נב, ב)

כמאן (כמאן בעינן 'החזיק בדרך' ו"לין פה"? וללישנא אחרינא הכי גרסינן: כמאן דסגי ליה בהכי, ואף על גב דלא אמר "שביתתי במקום פלוני") ? - **כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי בר יהודה** (והכי פירושא: כמאן הוי - כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דלא בעי אלא להחזיק, והאי נמי - החזיק ולא אמר) ?

(ומשני: לא, (דאמר עסקינן), **כרבה ואליבא דרבי יהודה** (דבעי תרתי) . (והוא הדין נמי לרב יוסף ואליבא דרבי יהודה, אלא אליבא דרבה עדיפא ליה לאוקמי, משום דרבה ורב יוסף - הילכתא כרבה, לבר מתלת: שדה, ענין, ומחצה) .

ר"מ אומר כל שיכול לערב [ולא עירב - הרי זה חמר גמל] :
הא תנינא חדא זימנא (בפרק 'בכל מערבין' (עירובין פ"ג מ"ד דף לה, א)) : ' [נתגלגל חוץ לתחום, נשרף, מבעוד יום - אינו עירוב, משחשיכה - הרי זה עירוב;] **ספק** [מבעוד יום ספק משחשיכה], **רבי מאיר ורבי יהודה אומרים: הרי זה**

חמר גמל ' (אלמא: כל ספיקא - חמר גמל הוא, ומתניתין נמי ספיקא הוא; וללישנא בתרא הכי קשיא ליה: תנינא חדא זימנא לרבי מאיר דהיכא דעירב במקום שאינו עירוב הוה חמר גמל) ! ?

אמר רב ששת: לא תימא טעמא דרבי מאיר ספק עירב ספק לא עירב (לא תימא התם הוא, דספק עירב וקנה שם שביתה וספק לא עירב וקנה בביתו) - הוא דהוי חמר גמל, אבל (היכא ד) ודאי לא עירב (כגון חוזר זה שהיה לו לערב בפת שקרוב לביתו היה) לא הוי חמר גמל, אלא אפילו ודאי לא עירב (שלא אמר "שביתתי לשם" - נמי מחזקין ליה בספק, משום גלווי דעתא) הוי חמר גמל: דהא הכא ודאי לא עירב וקא הוי חמר גמל!

(לא תימא לישנא אחרינא: שהיה לו לומר "שביתתי במקום פלוני" לא הוי חמר גמל, דאין כאן ספק אלא לגמרי נתכוון אביתו, ויהא כאנשי עירו.)

אלא אפילו ודאי לא עירב - וללישנא בתרא דפרשנין, דרבי מאיר - עשיר משוי ליה, ואפילו הכי הוי חמר גמל ולא כבני עירו - שמע מינה דאפילו במקום שאין ספק, כגון נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום, דודאי לאו עירוב הוא - אפילו הכי לרבי מאיר חמר גמל הוא: דסילק עצמו בכונתו מאלפים של צד שני לביתו; וההיא סתמא דקתני התם *מבעוד יום אינו עירוב*, דמשמע והרי הוא כבני עירו - רבי יהודה היא; והא דלא עירב להו ותני בהדי סיפא, דקתני *זרי זה חמר גמל* - משום דרבי יהודה בסיפא מודה לרבי מאיר, אבל ברישא - כבני עירו שוי להו, ורישא - רבי יהודה היא.)

משנה:

מי שיצא חוץ לתחום (במזיד, ומדעת, שלא לשם מצוה) **אפילו אמה אחת - לא יכנס.**

רבי אליעזר אומר: שתיים - **יכנס** (משום הבלעת תחומין, כדאמרין בפירקין (עירובין מהא): **רבי אליעזר** לטעמיה, דאמר: *זוהא באמצע* [עירובין פ"ד מ"ה]), **שלש לא יכנס.**

גמרא:

אמר רבי חנינא: **רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום - לא יכנס, דכתיב** (ישעיהו נח, יג) **אם תשיב משבת רגלך** [עשות חפצין ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ידוד מכבד וכבדתו מעשות דרכין ממצוא חפצין ודבר דבר] - **'רגלך' כתיב**.
והתניא **'רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום - יכנס'!**

הא מני? - **אחרים** היא, **דתניא:** **'אחרים אומרים: למקום שרובו הוא נזקק** (ורובו בתוך התחום הוא) **'**. ('נזקק' - כלומר: בתר רובו שדינן ליה, וכיון דלא הויא אלא רגלו אחת חוץ לתחום - עדיין רובו בתוך התחום, הילכך יכנס.)
איכא דאמרי: **'אמר רבי חנינא:** **רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום - יכנס, דכתיב** (ישעיהו נח, יג) **אם תשיב משבת רגלך** [עשות חפצין ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ידוד מכבד וכבדתו מעשות דרכין ממצוא חפצין ודבר דבר] - **'רגלך'** **קרינן**.

והתניא **'לא יכנס'?**

הוא (רבי חנינא) דאמר כאחרים, דתניא: **'למקום שרובו הוא נזקק'.**

רבי אליעזר אומר: שתיים יכנס שלש לא יכנס:

והתניא: **'רבי אליעזר אומר: אחת יכנס שתיים לא יכנס'!**

לא קשיא: הא (מתניתין) דעקר חדא וקם אתרתי (שיצא מן האחת ועומד בשניה, והכי קאמר: אם בשתיים עומד - יכנס, וברייטא דקתני שתיים לא יכנס -), הא (וברייטא דקתני שתיים לא יכנס) דעקר תרתי (שיצא מכל השתיים) וקם אתלת.

והתניא **'רבי אליעזר אומר: אפילו אמה אחת לא יכנס'!**

כי תניא ההיא - למודד (למודד שחשכה לו, ואמר "שביתתי במקומי", ומודד אלפים פסיעות בינוניות אולי יכנס לתחום העיר, וכלו אלפים שלו אמה אחת חוץ לתחום - לא יכנס, שאפילו האלפים מוליכות אותו לתוכו - אינו מותר לצאת מאלפים), **דתנן** [עירובין פ"ה מ"ט]: **'ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה - אפילו סוף מדתו כלה במערה** (לא יהלך להלן מאלפים, דכיון שמדד אלפים לבד מקום שביתתו שהן ארבע - אינו יכול לעבור חוץ לאלפים) **'**.

משנה:

מי שהחשיך (שהוא בא בדרך, וחשכה לו) **חוץ לתחום, אפילו אמה אחת - לא יכנס;**

רבי שמעון אומר: **אפילו חמש עשרה אמות יכנס** (לאו דווקא חמש עשרה אמה), **שאיין המשוחות** (מודדי התחומין לעיירות, ועושין סימן לתוך התחום) **ממציין את המדות** (להציב הסימן בסוף אלפים, אלא כונסין אותן לתוך אלפים) **מפני הטועין**.

גמרא :

תנא 'מפני טועי המדה' (שאין מכירין את הסימן, ופעמים הולכין להלן ממנו וחוזרין, ולא אדעתייהו). (לישנא אחרינא, ולא שמעתיו: דדוקא חמש עשרה נקט, וטועי המדה הן המשוחות הקובעין התחומין, ואמרינן לקמן ב'כיצד מעברין' (עירובין פ"ה מ"ד דף נב, ב): 'אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה', ארבעים חבלים יש לאלפים, וכל חבל וחבל מתמעט שני אחיזות, שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן, והאחיזה טפח וחצי אצבע - הרי שמונים טפחים וארבעים אצבעות, העולין לעשרה טפחים, הרי תשעים טפחים שהן חמש עשרה אמות!)

הדרן עלך מי שהוציאוהו